

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 400 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

De aansprakelijkheid bij botsing van luchtvaartuigen

Het belang ener regeling van aansprakelijkheid bij botsing.

In een studie, welke gebaseerd is op vliegtuig-ongevallen in Europa, het Oostelijk deel van het Middellandse Zeegebied, Afrika, Azië en Amerika over de periode 1950-1953, concludeert de Internationale Burger Luchtvaart Organisatie (I.C.A.O.) : « Een opmerkelijke tendens is het toenemen van het aantal gemelde botsingen in de lucht. Gezien het vliegen met een hogere kruissnelheid en het intensiever worden van het luchtverkeer, wordt het invoeren van gepaste maatregelen om botsingen in de lucht te vermijden van steeds groter belang » (1).

De gevolgen van de botsing tussen luchtvaartuigen zijn zowel praktisch als juridisch van belang. Uit praktisch oogpunt omdat bij een botsing grote schade kan worden veroorzaakt, zowel aan personen als aan goederen. Uit juridisch oogpunt, omdat in internationale luchtvaartverdragen wel de aansprakelijkheid van de vervoerder wordt geregeld t.a.v. passagiers en goederen (2) alsmede de aansprakelijkheid tegenover derden op het aardoppervlak (3), maar in deze verdragen niet is voorzien in de aansprakelijkheid voor schade, toegebracht bij botsing van luchtvaartuigen. Pas wanneer ook deze materie is geregeld, kan men zeggen dat wat de aansprakelijkheid betreft *een* geheel is verkregen.

Dat men de aansprakelijkheid bij botsing niet bij het Verdrag van Rome van 1952 betreffende de schade aan derden op het aardoppervlak heeft willen onderbrengen, heeft als oorzaak dat het niet mogelijk is gebleken, de verschillende principes waarvan de aansprakelijkheid voor schade aan derden en de aansprakelijkheid bij botsing uitgaan, in één verdrag samen te vatten. Dit zal nog nader worden uiteengezet.

Geschiedenis van de aansprakelijkheid bij botsing.

Toen men in 1929 in het Comité International Technique d'Experts Juridiques Aériens (C.I.T.E.J.A.) het vraagstuk van de aansprakelijkheid bij botsing tussen luchtvaartuigen aan de orde stelde, heeft de Italiaanse gedelegeerde Ambrosini de vraag gesteld of het aanbeveling zou verdienen zich op het zeerecht te baseren. In het zeerecht is de aanvaring tussen schepen internationaal geregeld in het Verdrag van Brussel van 23 September 1910 (4). In dit verdrag, dat door een

groot aantal staten is geratificeerd, zijn de internationale aansprakelijkheidsprincipes in geval van aanvaring neergelegd (5).

Het C.I.T.E.J.A. sprak zich bijna unaniem uit voor een navolging van dit verdrag in het luchtrecht, daar men meende dat het verdrag geen enkele regel kende, welke uitsluitend zeerechtelijk zou zijn. Slechts de Engelse delegatie maakte enig bezwaar. Deze wilde het zeerecht wel als voorbeeld nemen, maar oordeelde dat overigens het luchtrecht eigen bepalingen vereiste.

In vele zittingen heeft het C.I.T.E.J.A. het probleem betreffende de aansprakelijkheid bij botsing van luchtvaartuigen reeds bestudeerd, zoals de Juridische Commissie in Stockholm in 1932, in Londen in 1933, in Parijs in 1934, het volledige C.I.T.E.J.A. in Berlijn in 1934, in 's-Gravenhage in 1935 (6), in Bern in 1936 (7), alwaar het voorontwerp betreffende deze materie werd goedgekeurd. Ten slotte is dit voorontwerp door de Diplomatieke Conferentie voor het luchtprivaatrecht in 1938 te Brussel bediscussieerd (8). Men nam toen de volgende resolutie betreffende dit onderwerp aan : « La Conférence, n'ayant pu, en raison du temps dont elle disposait, procéder à un examen approfondi du projet de Convention pour l'unification de certaines règles relatives à l'abordage aérien, qui lui est soumis, décide de renvoyer l'examen du dit projet à la prochaine conférence ». De opmerkingen, welke de staten naar aanleiding van het ontwerp-verdrag hadden gemaakt, besloot men aan het C.I.T.E.J.A. voor te leggen, zodat eventueel een nieuw ontwerp op de vijfde diplomatieke conferentie zou worden ingediend. De wereldoorlog heeft de verwezenlijking van deze plannen verhinderd. In 1947 heeft men de draad weer opgevat. In dat jaar werd n.l. door het Juridisch Comité van de I.C.A.O. een subcommissie in het leven geroepen ter bestudering van de herziening van het Verdrag van Rome betreffende de schade aan derden op de grond, alsmede van de bepalingen welke hiermede in verband stonden. In 1949 had dit Sub-Comité twee rapporten en een enquête tot stand gebracht, waarin ook het vraagstuk van de aansprakelijkheid bij botsing verwerkt was (9). De Deense gedelegeerde Professor Iuul, werd daarna als rapporteur aangewezen. Deze legde in een rapport zowel bepalingen over het Verdrag van Rome als bepalingen betreffende botsing van luchtvaartuigen vast, terwijl in Juni 1950 door hem een rapport werd ingediend dat uitsluitend was gewijd aan de botsingen

tussen luchtvaartuigen (10). Het Juridisch Comité besloot begin 1950 de bepalingen betreffende het Verdrag van Rome en die betreffende de botsingen te scheiden.

In 1951 werd door Rapporteur en Secretariaat aan het Juridisch Comité een rapport voorgelegd dat zowel betrekking had op het Verdrag van Rome als op de aansprakelijkheid ten gevolge van botsing van luchtvaartuigen. Men besloot eerst de herziening van het Verdrag van Rome te bestuderen, welke in 1952 tot stand kwam, terwijl de problemen welke aan de botsing tussen luchtvaartuigen waren verbonden, later zouden worden bezien. In 1953 heeft men dit laatste onderwerp dan ook weer ter hand genomen en een Sub-Comité benoemd. Op de 9e zitting van het Juridisch Comité is een nieuw ontwerp-verdrag samengesteld (11). Dit ontwerp werd op de tiende zitting van het Juridisch Comité van de I.C.A.O. in September 1954 behandeld, waarop een zeer gewijzigd ontwerp-verdrag tot stand is gekomen (12).

Verschil aansprakelijkheidsprincipe bij schade aan derden op het aardoppervlak (Verdrag van Rome) en schade bij botsing tussen luchtvaartuigen.

Het probleem waar het eigenlijk om gaat bij de botsing tussen luchtvaartuigen is de aansprakelijkheid voor de schade, waarbij dan als slachtoffers betrokken kunnen zijn de exploitanten, de passagiers, de ladingbelanghebbenden en de derden op het aardoppervlak.

De positie van een luchtvaartuig dat schade toebrengt aan derden op de grond, is geheel verschillend van de positie van een luchtvaartuig dat betrokken is bij een botsing in de lucht. Immers, de derde op de grond bevindt zich in een ongunstiger positie tegenover het vliegtuig dan de derde in de lucht, daar hij geen deel neemt aan het risico van het luchtverkeer. Het is derhalve begrijpelijk dat men gemeend heeft aan de exploitant van het luchtvaartuig dat schade toebrengt aan derden op de grond, een strenge aansprakelijkheid te moeten opleggen voor de door hem veroorzaakte schade. In het Verdrag van Rome van 1952 heeft men daarom, evenals in het vroegere Verdrag van 1933, dat dezelfde materie behandelde, het risicobeginsel aangevaard. Hierdoor is de exploitant altijd aansprakelijk, ook in geval van overmacht, zij het dan ook dat deze aansprakelijkheid gebonden is aan bepaalde limieten. Slechts medeschuld van het slachtoffer kan de exploitant geheel of gedeeltelijk van deze aansprakelijkheid bevrijden, terwijl als tweede exceptie geldt dat de exploitant niet aansprakelijk is wanneer de schade een direct gevolg is van een gewapend conflict of burgerlijke onlusten of wanneer de exploitant van het gebruik van zijn luchtvaartuig beroofd is door een daad van openbaar gezag (artikel 6 en artikel 5).

Bij botsing tussen vliegtuigen betreft het daarentegen twee gelijkwaardige partijen, het risico is wederkerig en derhalve zou het onbillijk zijn in dit geval aan de exploitanten van de botsende luchtvaartuigen dezelfde strenge aansprakelijkheid op te leggen voor de veroorzaakte schade. Men heeft in de ontwerpen betreffende de botsing dan ook de schuldansprakelijkheid aangevaard, dezelfde aansprakelijkheid welke men ook bij het Verdrag van Warschau in zake het internationale luchtvervoer kent. Bij het Verdrag van Warschau zal de exploitant zich echter moeten disculperen met aan te tonen dat hij de nodige maatregelen heeft genomen om de schade te voorkomen, terwijl in de ontwerpen betreffende de botsing van 1954 degene die schadevergoeding vordert de schuld van de exploitant zal moeten aantonen.

Toepasselijkheid van een toekomstig verdrag betreffende de botsing van luchtvaartuigen.

Een dergelijk verdrag zou volgens het ontwerp van Januari 1954 betrekking hebben op iedere botsing tussen twee of meer luchtvaartuigen in de vlucht (13), waarbij ten minste een van de luchtvaartuigen in het gebied van een Verdragsluitende staat moet zijn ingeschreven.

Uitdrukkelijk is bepaald dat ook gevallen onder het verdrag vallen, waarbij schade is veroorzaakt aan een luchtvaartuig in de vlucht, of aan personen of goederen aan boord daarvan, ten gevolge van een verrichting van een ander luchtvaartuig in de vlucht, ook zonder daadwerkelijke botsing. Dit kan b.v. schade zijn ten gevolge van remous, zuiging of schade veroorzaakt doordat een voorwerp uit een ander luchtvaartuig valt.

Bij de bespreking van het ontwerp-verdrag door het Juridisch Comité van de I.C.A.O. in September 1954 heeft men echter het voorstel gedaan om het ontwerp-verdrag ook van toepassing te verklaren op vliegtuigen, welke zich op eigen kracht over het aardoppervlak voortbewegen. Hierdoor zouden dan meer gevallen onder het verdrag kunnen worden gebracht. Tevens heeft men in artikel 16 van het ontwerp bepaald dat bij gevallen van botsing, waarbij tegelijkertijd de Verdragen van Warschau en Rome toepassing zouden vinden, deze laatste verdragen zullen prevaleren.

Vermeldenswaard is ook de bepaling dat in het ontwerp van September 1954 het verdrag van toepassing wordt verklaard op *alle* gevallen van botsingen boven volle zee, wanneer ten minste twee van de betrokken luchtvaartuigen de nationaliteit van verschillende bij het Verdrag aangesloten staten hebben. Wanneer de botsing in een bij het Verdrag aangesloten staat plaats vindt, is het voldoende wanneer ten minste een van de bij de botsing betrokken luchtvaartuigen de nationaliteit van een andere bij het verdrag aangesloten staat heeft.

Het Verdrag was bij het ontwerp van Januari 1954 niet van toepassing verklaard op militaire-, douane- en politieluchtvaartuigen. Bij de bespreking van September 1954 kwam het Juridisch Comité tot de conclusie dat deze luchtvaartuigen wel onder het verdrag dienden te vallen, maar dat bij de ratificatie de staat zou kunnen verklaren dat het Verdrag niet toepasselijk zou zijn bij schade veroorzaakt aan of door staatsluchtvaartuigen of dat het Verdrag niet toepasselijk zou zijn bij schade veroorzaakt door zodanige luchtvaartuigen.

Botsing van luchtvaartuigen met andere vervoermiddelen.

Welk recht zal nu van toepassing zijn, wanneer b.v. een schip of een wegvervoermiddel in aanraking komt met een vliegtuig? Dit geval valt buiten het ontwerp-verdrag betreffende de botsing van luchtvaartuigen. Men kan het wel onder het Verdrag van Rome brengen als schade toegebracht aan derden op het aardoppervlak. Een twistpunt is echter of in een dergelijk geval het zeerecht, het wegverkeersrecht of het luchtrecht van toepassing is. De luchtrecht deskundige Ambrosini heeft de volgende oplossing voorgesteld: dat wanneer het vliegtuig *in beweging* een schip of een voertuig raakt, het zeerecht resp. het verkeersrecht van toepassing zullen zijn, maar dat wanneer het vliegtuig *in de vlucht* botst het luchtrecht toepasselijk zal wezen. De zeerecht deskundigen weigeren echter uitdrukkelijk in dergelijke gevallen het luchtrecht toe te passen; zij zijn van mening dat in alle gevallen van een botsing tussen een vliegtuig en een schip het zeerecht van toepassing dient te zijn (14).

In verband hiermede is het volgende geval vermeldenswaard. Een K.L.M.-vliegtuig, dat landde op het vliegveld van Aruba, raakte met een wiel van zijn landingsgestel het dak van een kleine vrachtwagen, die op de weg langs het vliegveld reed. De chauffeur werd gewond, de auto zwaar beschadigd. De vlieger had van het gebeurde niets bemerkt, maar hoorde dit na de landing. Een civiele procedure tussen de K.L.M. en de Antilliaanse overheid was het gevolg, waarbij zich de vraag voordeed of een auto aan een vliegtuig, dat van rechts komt, voorrang moet geven. De rechter nam aan dat de luchtzak, net boven de weg, de oorzaak van de daad van het vliegtuig was, maar meende tevens dat de vlieger hier rekening mee had moeten houden, daar de landingsbaan lang genoeg was om wat hoger binnen te komen. Een algemeen of een bijzonder (in geval van rechts komen) voorrangrecht van het luchtverkeer tegenover het wegverkeer kon niet worden erkend. De K.L.M. verloor het proces tot in hoogste instantie en moest de schade vergoeden ⁽¹⁵⁾.

In een artikel betreffende de schuld van een luchtvaartuig ⁽¹⁶⁾ besteedt Kan veel aandacht aan een botsing tussen een schip en een luchtvaartuig. Hoewel theoretisch interessant, lijkt mij de praktische waarde hiervan minder groot. Een botsing tussen een schip en een watervliegtuig behoort echter tot de mogelijkheden, welke zich kunnen voordoen. Men houde hierbij in het oog, dat artikel 544a van het Nederlands Wetboek van Koophandel het volgende bepaalt: «Op botsing of aanraking van schepen met andere roerende of onroerende voorwerpen vinden de bepalingen van deze titel overeenkomstig toepassing». Men kan hierbij in conflict komen met het luchtrecht.

Wie zal de schade ontstaan door botsing moeten vergoeden?

Dit zal evenals in het Verdrag van Rome de exploitant zijn. Nederland heeft bij de voorbereiding van het Verdrag van Rome er op aangedrongen de geregistreerde eigenaar van een luchtvaartuig aansprakelijk te stellen, daar dit een duidelijke en gemakkelijk te grijpen figuur is, maar men is hier niet op in willen gaan. Wel heeft men in het Verdrag van Rome van 1952 de geregistreerde eigenaar aansprakelijk gesteld, wanneer de exploitant niet te grijpen is. Men acht de exploitant de figuur, die verantwoordelijk is voor de schade, meer dan de eigenaar.

Wie exploitant is, wordt in het ontwerp-botsingen op dezelfde wijze gedefinieerd als in het Verdrag van Rome: men beschouwt als exploitant van het luchtvaartuig diegene, die op het ogenblik van de schade gebruik maakt van het luchtvaartuig. Dit kan persoonlijk zijn of door middel van employees binnen de uitoefening van hun dienstbetrekking, al of niet binnen de kring van hun bevoegdheid. De exploitant zal meestal een maatschappij zijn, het kan echter ook een particulier zijn, die het vliegtuig voor eigen gebruik heeft. Meestal zullen eigenaar en exploitant samenvalen.

In het ontwerp van September 1954 heeft men een bepaling opgenomen dat de piloot, die voor de schade, veroorzaakt door de botsing, wordt aangesproken, dezelfde verweren zal kunnen voeren als de exploitant (artikel 2, par. 3). Men houde in het oog dat in tegenstelling hiermede bij het Verdrag van Rome de aansprakelijkheid van ondergeschikten is uitgesloten (artikel 9) vooropgesteld dat de ondergeschikte handelt «in the course of his employment and within the scope of his authority».

De onrechtmatige gebruiker (vgl. joy-riding bij een

auto) is, wanneer de botsing door hem wordt veroorzaakt, verantwoordelijk voor de aangerichte schade. Hoofdelijk aansprakelijk is met hem de exploitant, die niet de nodige maatregelen heeft genomen om het onwettig gebruik te verhinderen. Deze bepaling treffen wij ook aan in het Verdrag van Rome. Eveneens zijn uit het Verdrag van Rome in het laatste ontwerpverdrag van 1954 nog enige beschermingsbepalingen t.a.v. degenen, die schade hebben geleden, overgenomen. Immers, ondanks de uitvoerige definitie van «exploitant» liepen de derden nog gevaar dat hun vordering illusoir zou zijn, b.v. wanneer de bevrachter of de huurder van een luchtvaartuig insolvent bleken te zijn om aan de vordering te voldoen. Daarom heeft men bepaald, dat de gebruiker ophoudt exploitant te zijn, wanneer diegene die het recht van gebruik heeft verleend, zich heeft voorbehouden om de navigatierichting aan te geven. Dus wanneer het gebruik van het vliegtuig en de controle hierop gescheiden zijn, dan is degene die het toestel en het personeel aan boord verschaft aansprakelijk voor eventuele schade. Denk aan het geval van een wereldreis van een fabrikant, waarvoor de K.L.M. toestel en bemanning beschikbaar stelt. Tevens is bepaald dat degene, die het vliegtuig voor een tijd van niet meer dan 14 dagen gebruikt, hoofdelijk aansprakelijk zal zijn met de persoon van wie het recht afkomstig is.

Het verdrag-ontwerp September 1954 bepaalt dat de exploitant slechts dan aansprakelijk zal zijn, wanneer bewezen is dat de schade door zijn nalatigheid werd veroorzaakt of door die van zijn ondergeschikten in de uitoefening van hun dienstbetrekking, al of niet binnen de kring van hun bevoegdheid.

In het Brussels Aanvaringstractaat en in de vorige ontwerpen betreffende de botsing tussen luchtvaartuigen heeft men dit anders geformuleerd. Hierin heeft men n.l. onderscheid gemaakt tussen botsing (aanvaring) veroorzaakt door toevallige omstandigheden (dit zullen meestal botsingen zijn veroorzaakt door natuurkrachten, nevel, storm, etc.), botsing door de schuld van één luchtvaartuig en de botsing waarbij beide luchtvaartuigen een fout hebben gemaakt. Respectievelijk was geen aansprakelijkheid voor schade, eenzijdige aansprakelijkheid voor schade en gemeenschappelijke aansprakelijkheid naar gelang van de grootte van ieders schuld voorzien ⁽¹⁷⁾.

Het ontwerp van 1954 geeft als enig criterium de nalatigheid van exploitant en ondergeschikten, waarbij degenen, die schadevergoeding eisen deze nalatigheid zullen hebben te bewijzen. M.i. is dit een grote verbetering en vereenvoudiging van de bepalingen betreffende botsing tussen luchtvaartuigen. Men houde in het oog dat er steeds sprake is van botsing tussen luchtvaartuigen, dus tussen twee gelijkwaardige partijen, waardoor ook de bewijslast, welke dus op de schadegerechtigde drukt, aanvaardbaar wordt.

Welke schade moet nu worden vergoed?

Het ontwerp-verdrag van September 1954 spreekt van vergoeding van schade toegebracht aan het luchtvaartuig en aan personen of goederen, welke zich aan boord bevinden.

Aansprakelijkheidslimieten.

Het is gewenst dat de aansprakelijkheid bij botsing tussen luchtvaartuigen aan bepaalde limieten wordt verbonden. Zowel om het luchtverkeer te bevorderen als om het sluiten van verzekeringscontracten te vergemakkelijken. Dit laatste is ook in het belang van

degenen, die schade hebben geleden, omdat hierdoor meer zekerheid ontstaat dat de vergoeding inderdaad betaald zal worden. Tevens is bij de botsing de beperking van de aansprakelijkheid gewenst uit een oogpunt van eenheid in het internationale recht, gezien de bepalingen in de Verdragen van Warschau en Rome. Bovendien zou het onbillijk zijn om wel limieten toe te passen voor derden op de grond, terwijl men dit niet zou doen tegenover derden in de lucht. Er is geen enkele reden om de derden op de grond in een zoveel gunstiger positie te plaatsen, terwijl door het karakter van het Verdrag van Rome (risicobeginsel) deze toch al in zekere zin — en terecht — bevoorrecht zijn.

Als limiet wordt in het ontwerp van Januari 1954 bij dood of lichamelijk letsel van een persoon een bedrag van 500.000 fr. per persoon genoemd. Dit is dus het uiterste bedrag waarvoor de exploitant aansprakelijk zal zijn. Voor goederen is men blijkbaar nog niet tot overeenstemming gekomen wat de limiet betreft. In vorige ontwerpen heeft men steeds een bepaalde waarde als grens genomen voor de beperking van de aansprakelijkheid n.l. de waarde, die het vliegtuig, dat de schade heeft veroorzaakt, had vóór het ongeval. Dit achtte men n.l. gewenst omdat b.v. een klein sportvliegtuig voor het geval dat het een grote schade zou veroorzaken zich zou moeten verzekeren voor een enorm bedrag. Bovendien kan de exploitant wel het aantal passagiers en de hoeveelheid goederen weten, welke hij vervoert, maar niet de lading van het vliegtuig waarmee hij eventueel een botsing heeft. Zodoende is het beter een vast criterium voor de limiet vast te stellen. Bij de bespreking in Januari 1954 bleek dat men er weinig voor voelde om het gewicht van het vliegtuig als criterium te nemen, zoals bij het Verdrag van Rome is geschied, daar ook een klein vliegtuig bij botsing grote schade kan veroorzaken. Het is echter een vraagstuk dat nog nadere bestudering vereist en waarbij men nog niet tot een oplossing is gekomen.

Uit het bovenstaande kan men zien dat de limitering van de aansprakelijkheid een belangrijk punt is, zowel in het Verdrag van Warschau, als in het Verdrag van Rome en in het ontwerp-verdrag betreffende de botsing tussen luchtvaartuigen. En dat brengt ons op de belangrijke vraag of het aanbeveling verdient een globale limiet voor de aansprakelijkheid in het luchtrecht te stellen, waardoor de exploitant nooit meer dan een bepaalde som zou behoeven te betalen, wat hem ook overkomt. Hoe aantrekkelijk deze gedachte ook op het eerste gezicht lijkt, toch zou eendergelijke regeling m.i. in de praktijk bezwaren opleveren, daar de principes, waarop de aansprakelijkheid is gegrond, in de verdragen teveel verschillen. Ook thans kan de exploitant zijn aansprakelijkheid bepalen door de limieten, voorzien in de verschillende verdragen, bij elkaar op te tellen. De Internationale Vereniging van Verzekeraars heeft opgemerkt dat men dan tot een aansprakelijkheid komt, die praktisch gelijk is aan een onbeperkte. Men moet er echter rekening mee houden dat het maar een theoretisch en zeer uitzonderlijk geval is dat de vervoerder uit hoofde van de verschillende verdragen tegelijk zal worden aangesproken.

In het ontwerp botsingen van September 1954 heeft men de regeling neergelegd, dat wanneer een opzettelijke daad of nalaten van de exploitant of zijn ondergeschikten, binnen de uitoefening van hun dienstbetrekking, met de bedoeling om schade toe te brengen, de schade heeft veroorzaakt, de aansprakelijkheid onbeperkt wordt. Hetzelfde geldt voor degene, die de botsing heeft veroorzaakt, terwijl hij zonder toestemming van de houder het luchtvaartuig gebruikte, de zgn. Schwarzfliieger (artikel 7).

Een dergelijke bepaling vindt men in het Verdrag van Rome van 1952, waar de aansprakelijkheid onbeperkt wordt « if the person, who suffers damage proves that it was caused by a deliberate act or omission of the operator, his servants or agents, done with the intent to cause damage; provided that in the case of such act or omission of such servant or agent it is also proved, that he was acting in the course of his employment and within the scope of his authority » (artikel 12).

In het Verdrag van Warschau ontzegt artikel 25 aan de vervoerder het recht om zich op uitsluiting of beperking van zijn aansprakelijkheid te beroepen, indien de schade het gevolg is van zijn opzet of van schuld zijnerzijds, welke volgens de wet van de rechter, voor wie de vordering wordt aanhangig gemaakt, met opzet wordt gelijkgesteld. Dit recht is hem eveneens ontzegt, indien de schade onder dezelfde omstandigheden is veroorzaakt door een van zijn ondergeschikten, handelende in de uitoefening van zijn dienstbetrekking (18).

In het ontwerp-verdrag worden onder schadevergoeding ook de claims van derden begrepen, zodat hiervoor verhaal kan worden gezocht op de exploitant of een andere aansprakelijke persoon.

Tevens is een verdeling aangegeven wanneer zowel vorderingen wegens dood of lichamelijk letsel als vorderingen wegens schade toegebracht aan goederen aanwezig zijn.

Er is bepaald dat bij overlijden van de aansprakelijke persoon de vordering tegen zijn rechthebbenden kan worden ingesteld.

Wanneer beide of meer exploitanten van de botsende luchtvaartuigen of hun personeel nalatig zijn geweest en bijgedragen hebben tot de botsing, zal de aansprakelijkheid verdeeld worden naar evenredigheid van ieders schuld en wanneer deze verhouding niet kan worden vastgesteld, zal de aansprakelijkheid gelijkelijk gedeeld worden.

Indien er derhalve door een botsing bij gemeenschappelijke schuld schade wordt veroorzaakt, kan de exploitant zich tegenover de volgende aansprakelijkheidsverplichtingen gesteld zien :

1. schadevergoeding aan derden in de lucht (waaronder begrepen wordt de andere exploitant);
2. schadevergoeding aan zijn eigen passagiers;
3. hoofdelijke aansprakelijkheid met andere exploitanten voor schade aan derden op de grond;
4. schadevergoeding aan de andere exploitant voor wat deze aan derden heeft moeten betalen.

De passagiers zullen dus in bepaalde gevallen een vordering kunnen instellen, zowel tegen hun eigen vervoerder als tegen de exploitant van het andere vliegtuig (19). In dat geval is Ripert van mening dat zij eerst de eigen vervoerder moeten aanspreken voor de hoofdvordering, terwijl een subsidiaire of aanvullende actie tegen de andere exploitant moet worden ingesteld. Ambrosini daarentegen meent, dat de passagiers moeten kunnen kiezen, tegen wie zij een vordering willen instellen. Het C.I.T.E.J.A.-ontwerp volgde meer het eerste systeem, dus dat passagiers en ladingbelanghebbenden eerst een vordering tegen hun eigen vervoerder instellen, maar dat zij, indien de schadevergoeding niet de gehele schade dekt, tegen de andere exploitant (of exploitanten, als meer dan twee vliegtuigen bij de botsing zijn betrokken) een subsidiaire vordering kunnen instellen.

Het ontwerp van September 1954 heeft dit probleem geregeld door een hoofdelijke aansprakelijkheid van de exploitanten voor de veroorzaakte schade te bepalen.

Wat de aansprakelijkheid voor schade door botsing jegens derden op de grond betreft, deze is geregeld in het Verdrag van Rome van 1952 (artikel 7). Wanneer

twee of meer luchtvaartuigen met elkaar in botsing zullen zijn gekomen, is ieder hoofdelijk aansprakelijk voor de veroorzaakte schade volgens de voorzieningen en binnen de aansprakelijkheidsgrenzen van het Verdrag van Rome. Dit is de enige bepaling betreffende botsing tussen luchtvaartuigen welke na vele discussies in het Verdrag van Rome is neergelegd.

Juglart interpreteert m.i. dit artikel juist als hij opmerkt dat hoe grof dit artikel de situatie ook weer geeft en hoezeer de mogelijkheid daarin besloten ligt dat een vliegtuig, dat onschuldig is aan de botsing, door deze regeling getroffen wordt, dit toch volkomen in de geest is van het risicobeginsel van het Verdrag van Rome, dat aan derden op de grond een zo groot mogelijke bescherming wil bieden ⁽²⁰⁾.

Bij de ontwerp-verdragen betreffende botsingen zijn in tegenstelling tot het Verdrag van Rome geen verzekeringsbepalingen voorzien. De reden hiervan is volgens de discussies, dat in vele gevallen het niet mogelijk zal zijn om nalatigheid te bewijzen, hetgeen vereist is om iemand voor de botsing aansprakelijk te stellen. In zulke gevallen moeten degenen, die door de botsing schade hebben geleden, of hun verlies zelf betalen, of op de door hen van te voren gesloten verzekering ter dekking van dit risico vertrouwen. Immers, een zwaarwegend argument om bij het ontwerp-verdrag betreffende de botsingen geen verzekeringsbepalingen op te nemen, is het feit, dat de derden in de lucht het risico van het luchtverkeer hebben aanvaard en eventueel zelf verzekeringen kunnen sluiten. De derden op de grond nemen geen deel aan het risico van het verkeer: daarom is het noodzakelijk dat in het Verdrag van Rome wel verzekeringsbepalingen werden opgenomen.

Strafrechtelijke aansprakelijkheid.

Een strafrechtelijke regeling betreffende de botsing in de lucht ontbreekt geheel. Het zou te ver voeren om in het kader van dit artikel hier nader op in te gaan. Toch is het van belang op het ontbreken van deze regeling te wijzen, daar een dergelijke lacune in het zeerecht het Lotusarrest ten gevolge heeft gehad. Dit betrof het volgende geval:

Een Turks schip werd door een Frans schip, de Lotus, aangevaren. De bemanning werd door de Turkse regering vastgezet. Het Internationale Hof van Justitie gaf in deze aangelegenheid als zijn mening te kennen, dat als bij de botsing schepen van verschillende staten waren betrokken, er geen internationale regel was die uitsluitende competentie gaf voor strafrechtelijke vervolgingen aan de staat wiens vlag gevoerd werd door het voor de aanvaring verantwoordelijke schip (Arrest n° 9 van 10 September 1927). Het is wenselijk dat men in het luchtrecht dergelijke moeilijkheden zal weten te vermijden.

Ik zou nog de aandacht willen vestigen op een ander probleem dat zich bij de botsing tussen luchtvaartuigen kan voordoen, n.l. in verband met het hulploon voor de redding. Wanneer het schip of luchtvaartuig dat de botsing heeft veroorzaakt, daardoor een schip of luchtvaartuig in nood doet verkeren en dit vervolgens redt, heeft het dan nog recht op hulploon? In het zeerecht is dit als volgt geregeld.

Artikel 8, lid 1, van het Verdrag van 1910 te Brussel gesloten tot het vaststellen van enige eenvormige regelen betreffende aanvaring luidt: «Na een aanvaring is de kapitein van ieder der in aanvaring geweest zijnde schepen gehouden, om, voor zoverre hij zulks kan doen zonder ernstig gevaar voor zijn schip, zijn bemanning en zijn passagiers, hulp te verlenen aan het andere schip en deszelfs bemanning en passagiers». In

het C.I.T.E.J.A.-ontwerp voor het verdrag tot het vaststellen van regels betreffende de botsing in het luchtrecht was in artikel 9, lid 1, een dergelijke bepaling opgenomen, luidende: «Toute personne exerçant les fonctions de commandant à bord d'un des aéronefs entrés en abordage est tenu de prêter toute assistance utile à l'autre aéronef ainsi qu'à prévenir de cet accident les autorités les plus rapprochées par les voies les plus rapides». Bij niet-nakoming van deze verplichting is de strafsancie overgelaten aan de nationale wetten. Uit bovengenoemde bepalingen vloeit naar mijn mening voort, dat na de aanvaring door de schuld van een schip of na een botsing door een luchtvaartuig veroorzaakt, een verplichting tot hulpverlening bestaat, waarbij echter niet gesproken wordt van hulploon. Het komt mij voor dat in dat geval het reddende schip ⁽²¹⁾ of luchtvaartuig daarop dan ook geen rechten kan doen gelden en dat zelfs het recht op schadeloosstelling uitgesloten moet worden geacht. Wellicht zou het nuttig zijn dit standpunt in het verdrag betreffende de botsing van luchtvaartuigen neer te leggen, b.v. door een bepaling die zou kunnen luiden: «Voor de hulp- en bergingsdiensten, verleend door het (de) luchtvaartuig(en) dat (die) de botsing veroorzaakt (veroorzaken), wordt geen hulploon of schadeloosstelling toegekend».

Verjaring.

De vordering tot het instellen van een eis tot schadevergoeding heeft men bij de botsing in het laatst ontwerp van September 1954 tot twee jaar beperkt. Bij schorsing en verval kan de termijn tot drie jaar worden verlengd. De termijn begint te lopen vanaf te datum waarop het ongeval, dat de schade veroorzaakte, plaats vond.

Op deze regeling heeft men een uitzondering gemaakt voor de mogelijkheid dat een regresvordering is ingesteld. In dit geval heeft men de termijn met zes maanden verlengd (artikel 11).

Jurisdictie.

Als competente rechter heeft men in het ontwerp-verdrag van September 1954 de rechtbank aangewezen van de plaats waar de schade heeft plaats gehad. Wanneer de botsing boven volle zee heeft plaats gevonden, kan men de vordering instellen voor het gerecht van de bij het Verdrag aangesloten staat waarin de gedaagde zijn woonplaats heeft of waar zijn bedrijf is gevestigd (artikel 10, par. 1).

Het artikel geeft verder de mogelijkheid om, wanneer een of meer eisers het eens zijn, voor het gerecht van een andere Verdragsluitende staat te procederen, zonder dat daardoor de rechten van de personen, die een vordering instellen bij de Rechtbank van de staat, waar de schade is geleden, aangetast worden. Geschillen kunnen worden onderworpen aan de arbitrage van een Verdragsluitende staat.

De staat, waar de schade is veroorzaakt, zal over het algemeen niet de staat zijn, waar de exploitant zetelt of zijn bedrijf uitoefent, zodat het recht tot schadevergoeding van de slachtoffers van een ongeval alleen effectief zou zijn indien werd voorzien in een uitvoerbaar systeem voor de tenuitvoerlegging van vonnissen.

Evenals bij het Verdrag van Rome heeft men daarom in artikel 10 van het ontwerp van September 1954 enige regelingen neergelegd (artikel 22).

Het vonnis is uitvoerbaar hetzij in de staat van de verdragsluitende partij, waar de debiteur zijn domicilie heeft of waar zijn bedrijf is gevestigd, hetzij in iedere andere staat, waar hij goederen heeft, tenzij het vonnis

in strijd is met de openbare orde van de staat waar de executie van het vonnis wordt gevraagd of wel indien bepaalde omstandigheden aanwezig zijn, waardoor executie van het vonnis kan worden geweigerd.

Deze gronden zijn de volgende :

1. wanneer het vonnis bij verstek is gewezen en gedaagde zich niet voldoende heeft kunnen verweren doordat hij geen tijdig bericht van het vonnis heeft ontvangen;
2. wanneer gedaagde niet in staat is gesteld zijn belangen in behoorlijke omstandigheden te verdedigen;
3. wanneer er reeds een ander vonnis over dezelfde zaak is gewezen;
4. wanneer het vonnis door frauduleuze handelingen is verkregen;
5. wanneer de persoon, die het vonnis vraagt, niet gerechtigd is dit te doen.

Naast de gronden kan executie in de volgende gevallen eveneens worden geweigerd :

1. wanneer nog geen eindvonnis gegeven is over alle vorderingen, die ingesteld zijn bij de staat waar de schade is veroorzaakt;
2. wanneer de vorderingen te zamen de gestelde limiet overschrijden;
3. wanneer de vordering is ingesteld bij een ander Hof dan dat waar de schade is veroorzaakt en alle vonnissen in die staat nog niet ten uitvoer zijn gelegd. In het geval dat de executie wordt geweigerd, zal de eiser gerechtigd zijn een nieuwe vordering in te stellen voor het gerecht van de staat waar de executie zal zijn geweigerd. Wanneer deze nieuwe eis zal zijn ingesteld, zal het eerste vonnis ophouden opeisbaar te zijn.

Het verzoek tot executie moet binnen vijf jaar worden gevraagd te rekenen van de dag waarop het vonnis definitief is geworden.

Het is te wensen dat een verdrag betreffende de aansprakelijkheid voor botsing tussen luchtvaartuigen spoedig werkelijkheid zal worden. Hiermee zal alsdan elke aansprakelijkheid voor schade door luchtvaartuigen veroorzaakt, t.a.v. passagiers, ladingbelanghebbenden, derden op de grond en derden in de lucht, gedekt worden en een goed sluitend aansprakelijkheids-systeem zijn verkregen.

I. H. PH. DE RODE-VERSCHOOR
*Privaat-docente aan de
Rijksuniversiteit te Utrecht.*

(1) I.C.A.O.-Circular 1954, 38-AN/38 Aircraft Accident Digest, n° 4.

(2) Het Verdrag van Warschau tot het brengen van eenheid in enige bepalingen in zake het internationale luchtvervoer. Voor Nederland goedgekeurd bij de Wet van 6 April 1933 (Stbl. n° 149) en op het binnenlandse verkeer

toepasselijk verklaard bij de Wet van 10 September 1936, houdende voorzieningen in zake het luchtvervoer. België heeft het Verdrag van Warschau op binnenlands vervoer toepasselijk verklaard bij de Wet van 7 April 1936 (Staatsblad, 24 September 1936).

(3) Het Verdrag van Rome van 1952 met betrekking tot schade aan derden op de grond. Door België en Nederland ondertekend, maar nog niet geratificeerd. (Voor tekst zie Nederlands Tractatenblad, 1953, n° 30.)

(4) Vergelijk de Verdragen betreffende aanvaring op 10 Mei 1952 te Brussel gesloten. Zie ook J. T. Asser, «Uniform zeerecht», Nederlands Juristenblad 1953, pag. 753 e.v. en 777 e.v.

(5) A. van Oven: De uniformerende werking van het Brusselse aanvaringstractaat, 1938, Diss. Leiden.

(6) Doc. 290, Oct. 1935.

(7) Doc. 324, Maart 1937.

(8) Processen-verbaal van de Vierde Diplomatieke Conferentie voor het Luchtprivaatrecht van 1938.

(9) Juridisch Comité I.C.A.O., Vijfde zitting 1950, p. 249 e.v.

(10) Juridisch Comité I.C.A.O., Zevende zitting 1951, p. 305 e.v. Zie ook «The development of International Liability Rules concerning Aerial Collisions», Journal of Air Law and Commerce 1954, pag. 203-210. Zie voor tekstontwerpen botsingen van de I.C.A.O., R.F.D.A. 1954, pag. 12 e.v. en Journal of Air Law and Commerce 1954, pag. 90 e.v.

(11) LC/Working Draft, n° 465, 28 Januari 1954.

(12) Doc. 7521, LC/137, 28 September 1954.

(13) De botsing van een vliegtuig met een berg of een huis, valt bij een dergelijke opvatting dus niet onder het verdrag, terwijl tevens de botsing van vliegtuigen op de grond buiten beschouwing is gelaten. Voor de uitdrukking «in de vlucht» heeft men de definitie van het Verdrag van Rome gevolgd, n.l. «an aircraft is considered to be in flight from the moment when power is applied for the purpose of actual take-off until the moment when the landing run ends».

(14) Stanesco: «La responsabilité dans la navigation aérienne», pag. 56 en 172, Parijs, 1951.

(15) Hof van Justitie der Nederlandse Antillen, 12 Januari 1954, Antilliaans Juristenblad 1954, pag. 60 K.L.M./Ned. Antillen. Evenzo Journal of Air Law and Commerce 1954. Voor verder jurisprudentie zie «Air Law» van Shawcross and Beaumont 1951 par. 451 e.v. Voor de tweede wereldoorlog is er weinig jurisprudentie betreffende botsing tussen luchtvaartuigen; het kwam minder voor en de zaak werd meestal geschikt.

(16) Kan: «De schuld van een luchtvaartuig», N.J.B. 1937, pag. 831-846.

(17) Deze indeling vindt men nog in de Italiaanse Code della Navigazione van 1941, onder artikelen 974-980, welke artikelen de botsing behandelen. De aansprakelijkheid van de exploitant is beperkt tot de waarde van het luchtvaartuig vóór het ongeval, behalve in geval van opzet of grove schuld van de exploitant.

(18) Voor uitvoerige beschouwingen betreffende deze bepalingen zie Drion: Limitation of liabilities in international air law, Diss. Leiden 1954, Hoofdstuk VI.

(19) Verg. Bolla: L'abordage aérien, Diss. Lausanne 1947.

(20) De Juglart: «La Convention de Rome du 7 Octobre 1952», Revue Générale de l'Air 1954, pag. 6 e.v., n° 71.

(21) Van den Dries voert voor het zeerecht terecht het argument aan dat, wanneer het in nood verkerende schip door een ander gered wordt, het hulploon ten laste van het schuldige schip komt. Het is dus in zijn eigen belang zelf de redding te verrichten. Na de aanvaring staat het schuldige schip in een geheel andere positie dan ieder ander schip. Hetzelfde geldt m.l. voor het luchtvaartuig dat de botsing heeft veroorzaakt.

(22) Deze eerste poging van de staten om tot een multi-lateraal systeem voor de ten uitvoerlegging van vonnissen te komen heeft men zeer toegejuicht, vergelijk Wilberforce: The International and Comparative Law Quarterly, Januari 1953, Vol. 2, part. I, pag. 190 e.v., «Convention on damage caused by foreign aircraft to third parties on the surface».

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het Rechtskundig "Weekblad"

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

Verenigde Kamer. — 16 Februari 1955.

Eerste Voorzitter : M. Wouters.

Raadsheer-Verslaggever : M. Piret.

Procureur-Generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Internationaal Privaatrecht. — Echtscheiding. — Huwelijk tussen Italiaan en Belgisch gebleven vrouw. — Echtscheiding niet mogelijk, daar de Italiaanse wet ze verbiedt.

Het is niet denkbaar dat de huwelijksband ten opzichte van een der echtgenoten zou ontbonden worden ten opzichte van de ander zou blijven bestaan.

De Belgische vrouw vindt in artikel 3 B.W. het recht de ontbinding van het huwelijk te eisen in de gevallen, waarin de Belgische wet die ontbinding veroorlooft; de Italiaanse man vindt in dezelfde bepaling het recht zich overeenkomstig zijn nationale wet op de onontbindbaarheid van het huwelijk te beroepen.

Al heeft de wet van 15 Mei 1922 de Belgische vrouw, die met een buitenlander huwt, in staat gesteld haar nationaliteit te behouden en gevolglijk een nationaliteit te hebben, welke van die van haar man verschilt, vloeit daaruit evenwel niet voort, dat zij door haar nationale wet in te roepen, aan haar man de rechten kan doen verliezen, welke deze aan zijn nationale wet ontleent.

Procureur-Generaal bij het Hof van Beroep te Brussel
t/ Servais en Rossi.

Gelet op het bestreden arrest, dd. 4 Mei 1954 gegeven door het Hof van Beroep te Brussel, de eerste en de achtste kamer verenigd;

Overwegende dat uit de aan het Hof onderworpen stukken blijkt dat Servais Hubertine, Belg van geboorte, op 21 Januari 1943 te Luik in het huwelijk getreden is met Rossi Pasquale, van Italiaanse nationaliteit;

Dat Servais Hubertine op 1 Februari 1943 verklaard heeft haar Belgische nationaliteit te willen behouden; dat zij uit kracht van die verklaring geacht wordt nimmer opgehouden te hebben Belg te zijn;

Overwegende dat Servais Hubertine tegen haar echtgenoot een vordering tot echtscheiding ingesteld heeft en dat het Hof van Beroep te Brussel, eerste en achtste kamer verenigd, uitspraak doende als gerecht op verwijzing, na verbreking, bij het arrest van dit Hof van 16 Mei 1952, van een arrest van het Hof van Beroep te Luik van 22 Februari 1951, ten nadele van Rossi de echtscheiding toegestaan heeft wegens geweld daden, mishandelingen en beledigingen van erg aard;

Overwegende dat de Procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel zich tegen deze beslissing in verbreking voorzien heeft;

Ten aanzien van de kennisneming door de verenigde kamers :

Over het enig middel, schending van artikelen 3, lid 3, van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat de rechter over de grond, om de ontvanke-
lijkheid te rechtvaardigen van de door verweerster
Servais ingestelde eis tot echtscheiding, gesteund heeft
op artikel 3, lid 3, van het Burgerlijk Wetboek, krach-

tens welk artikel voormelde verweerster gerechtigd was om haar nationale wet, welke echtscheiding toe-
staat, in te roepen,

dan wanneer tweede verweerder Rossi in die zelfde bepaling het recht vond zijn eigen nationale wet in te roepen, welke die institutie niet kent; en dan wan-
neer het huwelijk niet kan ontbonden worden jegens een der partijen, terwijl het blijft bestaan ten opzichte van de andere, wat het geval zou zijn in de door het bestreden arrest gehuldigde oplossing :

Overwegende dat tot staving van de voorziening het zelfde middel aangevoerd wordt als dat hetwelk door voormeld arrest van het Hof van 16 Mei 1952 aangenomen geweest is; dat er derhalve krachtens artikel 1 van de wet van 7 Juli 1865, door de verenigde kamers over de voorziening moet worden uitspraak gedaan;

Over het middel :

Overwegende dat uit artikel 3, lid 3, en, a contrario, uit artikel 3, lid 1, van het Burgerlijk Wetboek alsmede uit de regelen van het internationaal privaatrecht, welke in België gelding hebben, blijkt, dat de Belgische wetten betreffende de staat en de bekwaamheid der personen gelden voor de Belgen, ook wanneer zij in het buitenland verblijven en dat de buitenlandse wetten met betrekking tot dezelfde voorwerpen gelden voor de buitenlanders in België;

Dat toepassing in België van de buitenlandse wetten betreffende de staat en de bekwaamheid der personen alleen dan niet kan plaats hebben wanneer zij indruist tegen de principes van de Belgische internationale openbare orde;

Overwegende dat de gronden tot ontbinding van het huwelijk onder de staat der personen vallen en dat de buitenlandse wet welke de echtscheiding verbiedt als zodanig niet strijdig is met de Belgische internationale openbare orde;

Overwegende dat uit het feit dat twee echtgenoten verschillende nationaliteiten hebben en dat hun staat en hun bekwaamheid door verschillende wetten beheerst worden niet is af te leiden dat de gronden tot ontbinding van hun huwelijk en bijgevolg de toelaatbaarheid van een eis tot echtscheiding voor ieder der echtgenoten individueel door zijn nationale wet moeten bepaald zijn;

Overwegende dat het niet denkbaar is dat de huwelijksband ten opzichte van een der echtgenoten zou verbroken worden en ten opzichte van de andere zou blijven bestaan;

Overwegende dat, zo verweerster, Belgisch onderdaan, in artikel 3 van het Burgerlijk Wetboek het recht vindt de ontbinding van het huwelijk te eisen in de gevallen waarin de Belgische wet die ontbinding veroorlooft, zoals het bestreden arrest beslist, verweerster, Italiaans onderdaan, in dezelfde bepaling het recht vindt zich overeenkomstig zijn nationale wet op de onontbindbaarheid des huwelijks te beroepen;

Overwegende dat, al heeft de wet van 15 Mei 1922 de Belgische vrouw die met een buitenlander huwt in staat gesteld haar nationaliteit te behouden en gevolglijk een nationaliteit te hebben, welke van die van haar man verschilt, daaruit evenwel niet voortvloeit dat zij, door haar nationale wet in te roepen, haar man de rechten kan doen verliezen welke deze aan zijn nationale wet ontleent;

Overwegende dat de omstandigheid, dat de boven-
aangehaalde regelen in feite kunnen neerkomen op

het toepassen van een buitenlandse wet ter zake niet dienend is, daar de buitenlandse wet in dat geval niet als zodanig de bovenhand heeft;

Overwegende derhalve dat het middel in de huidige staat der wetgeving gegrond is;

Om die redenen :

Verbreekt het bestreden arrest;

Beveelt dat van onderhavig arrest melding zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerders tot de kosten;

Verwijst de zaak naar het Hof van Beroep te Gent, hetwelk krachtens artikel 2 van de wet van 7 Juli 1865, zich zal voegen naar de beslissing van het Hof van Verbreking ten aanzien van het door dit Hof geoordeeld rechtspunt.

NOOT: Het in bovenstaand arrest aangehaalde arrest van het Hof van Verbreking in dezelfde zaak d.d. 16 Mei 1952 is gepubliceerd in het R.W. 1952/1953, kol. 301.

HOF VAN VERBREKING

2e Kamer. — 17 November 1954.

Voorzitter: M. de Clippele.

Raadsheer-Verslaggever: M. Bareel.

Advocaat-Generaal: M. Mahaux.

Strafvordering. — Aantekening van hoger beroep door iemand die in de plaats van de oorspronkelijke gevolmachtigde optreedt. — Het geschrift, dat de indeplaatsstelling schept, moet de in de plaats gestelde persoon aanwijzen.

In geval een bijzonder gevolmachtigde namens een partij hoger beroep aantekent tegen een vonnis van een Politierechtbank, moet de volmacht, d.i. het geschrift dat het bewijs der macht van de gevolmachtigde levert, bij de akte van beroep worden gevoegd. Dit geschrift moet door zich zelf en zonder inachtneming van uitwendige elementen volledig zijn om bedoelde macht te rechtvaardigen; het moet daarom noodzakelijk de gevolmachtigde vermelden.

In geval van vervanging van de gemachtigde, d.i. wanneer een volmacht door de oorspronkelijke gemachtigde aan een derde is gegeven, moet het geschrift, dat de indeplaatsstelling schept, de in de plaats gestelde persoon aanwijzen, indien de indeplaatsstelling niet bij de oorspronkelijke volmacht bepaald is.

Bequoye en N.M.B.S. t./ Cornelis en Vanderperre.

Gelet op het bestreden vonnis, gewezen op 11 Februari 1954 door de Correctionele Rechtbank te Brugge, uitspraak doende in hoger beroep;

A. Wat betreft de voorziening van beklaagde Bequoye:

I. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing gewezen over de publieke vordering:

Overwegende dat, bij gebrek aan hoedanigheid van aanlegger, de voorziening niet ontvankelijk is in zover zij de beslissing betreft waarbij medebeklaagde Cornelis vrijgesproken en de burgerlijke verantwoordelijke partij Vanderperren buiten zake gesteld werden;

Wat betreft de op strafgebied ten laste van aanlegger uitgesproken veroordeling:

Over het eerste middel:

Schending van artikel 97 van de Grondwet, doordat het bestreden vonnis de ter zitting van de correctionele rechtbank genomen conclusies niet beantwoordt, waarbij eiser voorhield dat bewezen was, dat hij het geparkeerde autovoertuig reeds aan het voorbijrijden was wanneer de tegenligger, uit de tegenovergestelde richting aankomend, zichtbaar werd:

Overwegende dat eiser bij zijn conclusies deed gelden dat uit de verklaringen van twee getuigen vaststaat, dat hij het geparkeerde autorijtuig reeds aan het voorbijsteken was, wanneer het autovoertuig van de medebeklaagde Cornelis uit een bocht aangereden kwam; dat geen tegenligger in het zicht was wanneer eiser zijn voorbijstekingsmanoeuvre aanving en dat er dus op dat ogenblik geen gevaar voor ongeval bestond;

Overwegende dat het vonnis dit verweermiddel geenszins bespreekt en dat het derhalve artikel 97 van de Grondwet schendt;

II. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing over de burgerlijke vordering van Vanderperren:

Overwegende dat de verbreking van de beslissing gewezen ten laste van aanlegger over de publieke vordering de verbreking medebrengt der tegen hem over hogerbedoelde burgerlijke vordering gewezen beslissing;

B. Wat betreft de voorziening van de Nationale Maatschappij van Buurtspoorwegen, burgerlijk verantwoordelijke partij:

Overwegende dat uit geen stuk der rechtspleging blijkt dat aanlegster, in haar voornoemde hoedanigheid, haar voorziening zou hebben betekend aan de partijen tegen dewelke zij gericht is; dat de voorziening derhalve bij toepassing van artikel 418 van het Wetboek van strafvordering, niet ontvankelijk is;

Overwegende nochtans dat, tengevolge van de verbreking der ten laste van beklaagde Bequoye over de publieke en de burgerlijke vorderingen uitgesproken veroordelingen, de beslissing waarbij aanlegster burgerlijk verantwoordelijk voor deze veroordelingen werd verklaard, zonder voorwerp voorkomt;

C. Wat betreft de voorziening van de Nationale Maatschappij van Buurtspoorwegen, burgerlijke partij, tegen verweerders Cornelis en Vanderperren:

Over het middel:

Schending van artikelen 97 van de Grondwet, 199, 203 en 204 van het Wetboek van strafvordering;

doordat het bestreden vonnis de beroepen, door beklaagde Cornelis en door de burgerlijke verantwoordelijke partij Vanderperren ingesteld, ontvankelijk verklaart;

dan wanneer uit de stukken van het dossier blijkt dat de verklaring van voormelde beroepen, ingediend werd door Mter Frans Mertens, die niet in bezit was van een bijzondere volmacht:

Overwegende dat uit de stukken der rechtspleging vaststaat 1) dat Mter Frans Mertens, Advocaat te Brugge, « loco Mter J. Kervyn, ingevolge volmacht dd. 28 April 1953 » namens Cornelis Maurice en namens Vanderperren Josse, ter griffie der Politierechtbank te Ardooie de 6de Augustus 1953, verklaard heeft hoger beroep in te stellen tegen het vonnis door bedoelde Rechtbank de 28ste Juli 1953 uitgesproken; 2) dat voornoemde partijen de 28ste April 1953 aan Mter Kervyn volmacht hadden gegeven om beroep aan te tekenen, met vermogen van indeplaatsstelling;

Overwegende dat, in geval een bijzonder gevolmachtigde namens een partij beroep aantekent tegen een vonnis van een Politierechtbank, de volmacht, dit is het geschrift, dat het bewijs der macht van de mandataris oplevert, bij de akte van beroep moet gevoegd worden; dat dit geschrift door zichzelf, en zonder inachtneming van uitwendige elementen, volledig moet zijn om bewuste macht te rechtvaardigen; dat derhalve noodzakelijkerwijze de mandataris moet vermelden;

Overwegende dat, in geval van indeplaatsstelling van mandataris, zijnde een volmacht door oorspronkelijke mandataris aan een derde gegeven, het geschrift dat de indeplaatsstelling schept, de indeplaatsgestelde persoon moet aanduiden indien de indeplaatsstelling niet bij de oorspronkelijke volmacht bepaald is;

Overwegende dat geen stuk voorgelegd wordt dat zou bewijzen dat Mter Kervyn zijn confrater Mter Mertens in zijn plaats zou gesteld hebben;

Overwegende dat de stukken 59 en 60, luidens dewelke Cornelis en Vanderperren de 7e Augustus 1953 aan Mters Mertens en Kervyn volmacht hebben gegeven, ter zake niet dienend zijn daar de besproken beroepen de 6e Augustus 1953 werden aangetekend;

Overwegende dat uit deze beschouwingen volgt, dat de Correctionele Rechtbank voornoemde beroepen nietig had moeten verklaren;

Overwegende dat bij gebrek aan regelmatig beroep van Cornelis en Vanderperren het bestreden vonnis deze partijen niet wettelijk kon ontlasten van de veroordelingen die tegen hen door de eerste rechter ten voordele van eiseres, burgerlijke partij, uitgesproken waren geweest;

Dat het middel derhalve gegrond is;

Om die redenen,

Verbreekt het bestreden vonnis, in zover het straf- en burgerlijke veroordelingen tegen Bequoye uitspreekt en over de burgerlijke vordering van de Nationale Maatschappij der Buurtspoorwegen tegen verweerders uitspraak doet, de beslissing waarbij voornoemde maatschappij burgerlijk verantwoordelijk werd verklaard voor de ten laste van Bequoye uitgesproken veroordelingen, zonder voorwerp voorkomende;

Verwerpt voor het overige de voorziening van Bequoye;

Verwerpt de voorziening van de Nationale Maatschappij der Buurtspoorwegen, als burgerlijk verantwoordelijke partij;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt de Nationale Maatschappij der Buurtspoorwegen tot de kosten van haar voorziening als burgerlijk verantwoordelijke partij;

Veroordeelt verweerders tot een helft der kosten ontstaan op de andere voorzieningen;

Laat de Staat het overige der kosten ten laste;

Verwijst de alzo beperkte zaak naar de Correctionele Rechtbank te Kortrijk, zetelende in hoger beroep.

RAAD VAN STATE

5e Kamer. — 18 Mei 1955.

Zetel : M.M. Vranckx, Voorzitter-Verslaggever,
Mast en Buch.

Auditoraat : M. Dumont.

Advocaten : Mrs Cambier en De Meyer.

1. **Talen in bestuurszaken.**

2. **Rechtspleging. — Gebruik der talen. — Geschillen nietigverklaring.**

3. **Administratieve akten. — Bekendmaking.**

Al is zulks, in tegenstelling met andere wetten, door de wet van 28 Juni 1932 niet uitdrukkelijk onder woorden gebracht, de in artikel 3 bedoelde tienjaarlijkse telling die de taal bepaalt welke de gemeente in haar binnendiensten en in haar briefwisseling heeft te gebruiken, is de laatst bekendgemaakte tienjaarlijkse telling.

Weinig doet er toe dat de uitslag van de telling vast is komen te staan, en zowel de gemeente als de overheid tegenover wie de gemeente er wenst op te beroepen, daarvan kennis dragen.

Derhalve is de stad Edingen, zolang de telling van 1947 die haar het gebruik van de Franse taal oplegt niet is bekendgemaakt, gehouden haar beroep tot vernietiging van een koninklijk besluit dat een van haar beslissingen ongedaan heeft gemaakt, overeenkomstig de uitslag van de telling van 1930 in het Nederlands in te stellen.

Stad Edingen t/ Belgische Staat (Minister van Binnenlandse Zaken).

Gezien het verzoekschrift d.d. 12 October 1953;

.....

Overwegende dat het beroep strekt tot de vernietiging van het koninklijk besluit d.d. 15 Juli 1953, houdende vernietiging van de beslissing d.d. 13 April 1953 waarbij de gemeenteraad van de stad Edingen Dresen J. S. tot werkvrouw in vast verband benoemde; dat de bestreden beslissing aan de verzoekende partij werd betekend 7 September 1953;

Overwegende dat het verzoekschrift is gesteld in de Franse taal; dat, volgens artikel 8 van het besluit van de Regent van 23 Augustus 1948 betreffende het gebruik der talen in de Raad van State, ieder verzoekschrift door een aan de wet van 28 Juni 1932 onderworpen partij aan de Raad van State gericht in een andere taal dan die, welke boven vermelde wet haar oplegt, nietig is; dat, op grond van artikel 3, § 1, van de wet van 28 Juni 1932 op het gebruik der talen in bestuurszaken, de gemeenten, waarvan de meerderheid der bevolking, volgens de jongste tienjaarlijkse telling, meestal een andere taal spreekt dan die van de taalgroep waarbij ze, op grond van artikel 1 van dezelfde wet, worden gevoegd, voor hun briefwisseling en voor de inwendige dienst de taal van die meerderheid moeten gebruiken;

Overwegende dat de stad Edingen gelegen is in de provincie Henegouwen; dat, volgens de tienjaarlijkse telling van 1930, de meerderheid der inwoners dezer stad Nederlandssprekend is; dat, volgens de telling, voorgeschreven door de wet van 22 November 1947, de meerderheid dezer inwoners Franssprekend is; dat de tegenpartij beweert dat, daar op het tijdstip dat de verzoekende partij haar verzoekschrift indiende, de uitslag van de telling van 1947 niet was bekendgemaakt, dat verzoekende partij ertoe was gehouden haar verzoekschrift in het Nederlands te stellen; dat

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

de verzoekende partij voorhoudt dat de wet van 28 Juni 1932 uitdrukkelijk voorschrijft dat het de laatste tienjaarlijkse telling is welke in acht moet worden genomen en dat de bekendmaking van de uitslag der telling, gedaan ter uitvoering van de wet van 22 November 1947, geen voorwaarde is waarvan de bindende kracht van de telling afhangt; dat zij laat gelden dat de uitslag der telling was gekend door de overheid die wettelijk ertoe was verplicht aan die telling gevolg te geven;

Overwegende dat, ofschoon andere wetten de gevolgen van de tienjaarlijkse telling van haar bekendmaking afhankelijk maken, de wet van 28 Juni 1932 deze bekendmaking niet uitdrukkelijk voorschrijft; dat nochtans de wet van 28 Juni 1932 slechts volledige gevolgen kan hebben door de bekendmaking der tienjaarlijkse telling; dat het niet volstaat, voor de toepassing van de wet, dat de verzoekende partij en de tegenpartij de verworven uitslag kenden, daar ook andere aan deze wet onderworpen overheden door de uitslag van de telling tot bepaalde verplichtingen zijn gehouden; dat aldus de plaatselijke en gewestelijke Rijksdiensten, gevestigd in de Brusselse agglomeratie, een wijziging in hun taalverplichtingen tegenover de stad Edingen alleen kunnen vaststellen wanneer zij, door de bekendmaking van de telling, uit de uitslag ervan de nodige gevolgtrekkingen kunnen maken; dat het niet denkbaar is dat een wet op verschillende wijze en toch regelmatig zou worden toegepast door de verschillende overheden naargelang zij al dan niet van de uitslag der telling kennis hebben; dat uit het feit dat, door de wil van de wetgever, de toepassing van de wet van 28 Juni 1932 eerst mogelijk is na de bekendmaking van de tienjaarlijkse telling, dient te worden afgeleid dat de bij artikel 3 van de wet van 28 Juni 1932 bedoelde tienjaarlijkse telling de laatste bekendgemaakte tienjaarlijkse telling is; dat voor de stad Edingen een wijziging in haar taalverplichtingen eerst kon intreden na de bekendmaking van de telling voorgeschreven door de wet van 22 November 1947; dat, daar de Nederlandse taal de taal moest zijn voor de inwendige dienst der stad Edingen op het ogenblik dat deze het beroep instelde, de verzoekende partij de wettelijke verplichtingen niet is nagekomen door het beroep in de Franse taal te stellen,

Besluit :

Artikel 1. — Het beroep is verworpen.

Artikel 2. — De betaling van het recht van 750 fr., wegens kosten, valt ten laste van de stad Edingen.

HOF VAN BEROEP TE GENT

2e Kamer. — 28 Juni 1954.

Voorzitter : M. Maraite.

Raadsheren : M.M. Gerniers en Noest.

Advocaat-Generaal : M. Matthys.

Advocaten : Mrs Jooris (Brussel en Philippart).

1. **Vatbaarheid voor hoger beroep.** — Vergoedende intresten.

2. **Onrechtmatige overheidsdaad.** — Een brievenbesteller is orgaan van de Staat.

1. *Bij de bepaling van de vatbaarheid voor hoger beroep dienen de vergoedende intresten in aanmerking te worden genomen, daar zij als bestanddeel van de schade een oorzaak hebben, die bestond vóór de vordering.*

2. *Een brievenbesteller is niet een ondergeschikte, doch een orgaan van de Staat, die dus voor de onrechtmatige daad van de brievenbesteller rechtstreeks aansprakelijk is krachtens de artikelen 1382 1383 B. W., vermits de brievenbesteller gehandeld heeft binnen de perken van zijn openbare taak en zijn machten niet overschreden of afgewend heeft.*

Belgische Staat (Minister van Verkeerswezen) en
Van Damme t/ p.v.b.a. Fauconnier.

Advies Openbaar Ministerie

I. De oorspronkelijke eis, ingesteld vóór de Rechtbank van eerste aanleg te Oudenaarde, bij inleidend deurwaardersexploot dd. 10 Januari 1950, door de p.v.b.a. « A. Fauconnier » uit Verviers, tegen Van Damme Valère, brievenbesteller te Sint Maria-Lierde, en tegen de Belgische Staat, Minister van Verkeerswezen, strekt tot veroordeling van appellant — oorspronkelijke verweerders — de eerste, als rechtstreeks aansprakelijke op grond van de artikelen 1382 en 1383 B. W., de tweede, als burgerlijk aansprakelijk voor de eerste, zijn ondergeschikte, op grond van artikel 1384 B. W., tot de betaling van de schade aan geïntimeerde — oorspronkelijke aanlegster — veroorzaakt door een verkeersongeval, dat zich te Sint Maria-Lierde, Brusselbaan, op 24 Maart 1949, om 15 u. 15., voordeed;

II. Bij vonnis op tegenspraak dd. 25 April 1951 heeft de Rechtbank deze eis grotendeels toegewezen en oorspronkelijke verweerders ieder voor het geheel veroordeeld tot betaling aan oorspronkelijke aanlegster van een bedrag, groot 22.713 frank, met de vergeldende intresten sedert de dag van het ongeval, de gerechtelijke intresten en de gerechtskosten.

III. Tegen dat vonnis zijn oorspronkelijke verweerders binnen de wettelijke termijn en in regelmatige vorm in hoger beroep gekomen.

Ook met het oog op de vatbaarheid voor hoger beroep is het beroep ontvankelijk. Inderdaad de oorspronkelijk gevorderde bedragen waren de volgende :

1° 19.313 frank wegens schade, veroorzaakt aan het voertuig, toebehorende aan geïntimeerde;

2° 5.100 frank wegens onbruikbaarheid van de wagen van 24 Maart tot op 26 April 1951 : hetzij dus 24.413 frank.

Hieraan dienen dan nog te worden toegevoegd de door geïntimeerde bij haar inleidend dagvaardingsexploot gevorderde en op voormeld bedrag te rekenen verwijsintresten, van 24 Maart 1949 tot op 10 Januari 1950, derwijze dat de grens van niet-vatbaarheid voor hoger beroep wel degelijk overschreden werd.

Het Hof weet inderdaad dat — o.m. in zake aansprakelijkheid wegens onrechtmatige daad — de verwijsintresten een bestanddeel uitmaken van de veroorzaakte schade en deze intresten derhalve een oorzaak hebben, die naar luid van de bepaling van artikel 22 der wet dd. 25 Maart 1876 op de bevoegdheid en de vatbaarheid voor hoger beroep, aan de vordering tot schadeloosstelling voorafgaat, zodat het bedrag van deze verwijsintresten bij het hoofdbedrag van de eis dient te worden samengesteld, tot bepaling van de al dan niet vatbaarheid voor hoger beroep. (Zie : Verbreking, 22 Februari 1952, Pas. 1952, I, 366); Verbreking, 4 November 1948, Pas. 1948, I, 609; Verbreking, 24 April 1941, Pas. 1941, I, 155; Verbreking, 24 Januari 1924, Pas. 1924, I, 159; Brussel, 18 Januari 1951, J. T. 1951, blz. 325; Gent, 2 Mei 1951, R. W. 1950-51, kol. 1758; De Page, II, n° 1028).

IV. Wat de aansprakelijkheid betreft, konden de feitelijke omstandigheden, waarin het bedoelde verkeersongeval zich voordeed, en de daaruit voortvloeiende klaarblijkelijke en uitsluitende oorspronkelijke schuld van de fietsende facteur Van Damme niet beter omschreven en bepaald worden dan zoals de eerste rechter zulks in het bestreden vonnis op oordeelkundige wijze heeft uitgedrukt.

Wij menen dan ook zijn zienswijze dienaangaande volkomen te kunnen bijtreden.

Nochtans, wat de werkelijke rechtsgrond van de oorspronkelijke rechtsvordering betreft, zou ten deze de vraag kunnen gesteld worden of zowel door partijen als door de eerste rechter, geen vergissing werd begaan ten aanzien van de werkelijke rechtsband, die tussen de appellanten onderling op het ogenblik van het ongeval bestond, en hun werkelijke hoedanigheid de ene ten opzichte van de andere bepaalde? Men kan inderdaad voorhouden dat appellant Van Damme, brievenbesteller, die op het ogenblik van het ongeval blijkbaar in dienst was, vermits hij de uit te delen of over te brengen brieven droeg (zie zijn verklaring aan de rijkswacht op 24 Maart 1949), niet als een ondergeschikte van de Belgische Staat moet worden beschouwd, doch wel als een orgaan van die Staat, anders gezegd als een agent van een openbare dienst, die, al was het ook maar met een zeer gering gedeelte van de openbare macht of van het openbaar gezag bekleed is, waarvan het geheel uitgaat van de Natie alleen, bron van alle machten, luidens artikel 25 van de Grondwet. Met verwijzing naar het advies, uitgebracht door de heer Procureur-Generaal P. Leclercq vóór het Hof van Verbreking dd. 30 April 1936 (Pas. 1936, I, 231, meer bepaald blz. 234), spruit de aard van de betrekkingen tussen de openbare diensten en hun organen immers voort uit de grondwettelijke taak der Natie: zijn organen al degenen, die een openbaar ambt of openbare waardigheid vervullen, bestaande in het belang der Belgische gemeenschap en niet in het belang van degenen, aan wie het ambt of de waardigheid toevertrouwd is. De rechtspraak heeft dan ook als organen van een openbare dienst beschouwd, b.v.: de rijkswachters, de kantoniers, de staatsbedienden voor het beheer van het openbaar domein, de burgemeesters, de consuls, de professoren van de officiële onderwijsinrichtingen, de geneesheren van openbare gasthuizen, de schoolverpleegsters, door een gemeente aangesteld, de beëdigde jachtwachters, de bestuurders der krankzinnigengestichten, het college van burgemeester en schepenen, een soldaat-milicien, een soldaat-vrijwilliger, enz.

Daarentegen zijn ondergeschikten van de openbare macht of diensten de agenten, die een gelijkaardige bedrijvigheid uitoefenen als die, welke verricht wordt door de personen, die ingevolge een arbeids- of dienstnemingsovereenkomst, soms ingevolge een feitelijke toestand, werkzaam zijn voor private personen: hun meesters of aanstellers, die luidens artikel 1384, 3e lid, van het B. W., « aansprakelijk zijn voor de schade door hun dienstboden en ondergeschikten veroorzaakt in de bediening, waarvoor zij die gebruikt hebben », aansprakelijkheid steunend op de vermoede schuld van de meester of aansteller een verkeerde keuze te hebben gedaan bij de aanstelling. (Zie: Verbreking, 9 April 1945, Pas. 1945, I, 139.)

De ondergeschikte is dus werkzaam in het belang van zijn aansteller of meester door het verrichten van materiële daden, terwijl het orgaan werkzaam is in het belang van de gemeenschap.

Het wil ons voorkomen dat een postbeambte, zoals appellant Van Damme, eerder als een orgaan van de Staat dan wel als een ondergeschikte moet worden

beschouwd, ter wille van de openbare taak, die hem wordt toevertrouwd, dewelke hij ontegensprekelijk in het belang van de gemeenschap vervult, en waardoor hij uit reden van zijn functie bewaarnemer of rekenplichtige is van de briefwisseling, de geldwaarden, de aangetekende toezendingen of andere voorwerpen die hem in het openbaar belang worden toevertrouwd, wat in geval van verduistering hem trouwens onder de toepassing zou doen vallen, niet van het artikel 491, doch wel van artikel 240, W. v. S. (Zie: Nijpels en Servais, B. II, sub artikel 230, n° 2, blz. 89, en de rechtspraak, aangehaald onder voetnoot n° 8.)

In zijn advies dat het arrest van het Hof van Verbreking dd. 9 October 1899 (Pas. 1900, I, 1) voorafgaat, heeft de heer advocaat-generaal Van Schoor trouwens reeds doen opmerken dat een facteur, naar luid van artikel 56 der wet dd. 30 Mei 1879 ertoe gerechtigd is de inbreuken op deze wet op te sporen en vast te stellen (zodus de gerechtelijke politie uit te oefenen — zie artikel 8 W. v. S.); dat artikel 74 van het K. B. dd. 12 October 1879 een brievenbesteller ertoe machtigt bij ontstentenis van deurwaarder de protestakten op te maken. Met deze opdrachten belast, neemt de facteur werkelijk deel aan de aktie van de openbare macht: hem wordt immers het verrichten van daden toevertrouwd, die een delegatie van de openbare overheid noodzakelijk impliceren, vermits een eenvoudige particulier geen enkele hoedanigheid heeft om ze te verrichten.

Het voormeld arrest verklaart trouwens uitdrukkelijk « qu'il (le facteur des postes) concourt, dans le » cercle qui lui est tracé, à assurer la marche d'un » service général accompli par l'Etat... ».

Wanneer men aldus de werkelijke hoedanigheid van een facteur op de keper beschouwt, en bovendien vaststelt dat hij door de Minister wordt benoemd en ontslagen (K. B. dd. 15 September 1877, artikel 72, §§ 2 en 125), dat hij de grondwettelijke eed in handen van zijn dienstoverste aflegt (K. B. dd. 15 November 1877, artikel 100), en dat hij wegens zwaarwichtige feiten in de uitoefening van zijn ambt kan worden geschorst (K. B. dd. 15 November 1877, artikel 64), kan men bezwaarlijk nog volhouden dat de facteur een loutere ondergeschikte is van de Staat. Al de kenmerken van deze beambte of agent, hoe nederig zijn uiterlijk voorkomen en zijn dienst zich op het eerste gezicht soms ook voordoen, wijzen er op dat hij een orgaan van den openbare macht dient te worden beschouwd.

Indien het Hof deze zienswijze mocht bijtreden, zou de door appellant Van Damme gepleegde onrechtmatige daad derhalve moeten beschouwd worden als zijne daad van het Bestuur zelf, en zou dienvolgens het Bestuur — in casu de Belgische Staat — rechtstreeks aansprakelijk moeten gesteld worden, op grond van de artikelen 1382, 1383 van het B. W. (1).

Het Hof weet dat in zulkdanig geval, opdat het Bestuur — in casu de Staat — rechtstreeks aansprakelijk zou kunnen gesteld worden voor de schadelijke daad, gepleegd door of uitgaande van zijn orgaan, het niet volstaat dat dit feit rechtstreeks verband houdt met de functies van dit orgaan, noch gepleegd wordt, zoals in het geval van de ondergeschikte, ter gelegenheid of gedurende de uitoefening van de dienst.

Vereist wordt voor het orgaan dat de daad bestaat in de verkeerde, foutieve uitvoering van een taak, die niet enkel rechtstreeks in verband moet staan met het ambt of met de werkkring van het orgaan, maar ook in de eerste plaats door dit orgaan dient te zijn verricht op een ogenblik, waarop het uit reden van zijn ambt, zijn bediening of zijn opdracht de macht of de plicht had deze daad te verrichten. (Zie o.m.:

Verbreking, 31 Maart 1943, Pas. 1943, I, 117; Verbreking, 15 Januari 1946, Pas. 1946, I, 25; Gent, 24 Mei 1946, Rev. Crit. Jur. Belge 1947, blz. 128 + noot van André Mast; Verbreking, 29 Mei 1947, Pas. 1947, I, 216; Verbreking, 27 October 1947, Pas. 1947, I, 437; Brussel, 22 October 1948, J. T. 1949, blz. 278 + noot van Paul Orianne en R.G.A.R. 1949, n° 4521 + noot van Cyr. Cambier; Rev. Crit. Jur. Belge, 1949, blz. 97 + noot van Jean Dabin; Gent, 21 Mei 1951, R. W. 1951-52, kol. 1070; Burg. Brussel, 10 Juli 1951, J. T. 1951, blz. 370; Verbreking, 25 October 1951, J. T. 1952, blz. 148 + noot.)

Hieruit volgt dat het orgaan slechts één is met zijn bestuur in geval het uitvoert hetgeen het de plicht en de macht heeft uit te voeren. Is deze uitvoering foutief, dan is het Bestuur aansprakelijk; buiten dit geval kan het Bestuur onmogelijk aansprakelijk worden gesteld, daar het orgaan niet als orgaan handelde, maar als afzonderlijk individu.

Wanneer is zulks het geval?

Enkel voor de lichte schuld is het openbaar bestuur aansprakelijk, doch niet voor de zwaarwichtige, grove schuld en het bedrog. (Zie: Burg. Rb. Dendermonde, 28 Mei 1932, Pas. 1933, IIII, 12.)

Gans de vraag wordt dan ook te weten niet enkel of het orgaan gehandeld heeft binnen de perken van zijn opdracht, maar ook of het binnen deze perken zijn machten niet heeft overschreden of afgewend?

In de onderhavige zaak laat het antwoord op deze vraag naar ons oordeel geen twijfel: appellant Van Damme heeft de blijkbare onvoorzichtigheid, welke hem ten laste wordt gelegd, gepleegd binnen de perken van de openbare opdracht die hij vervulde en heeft hierbij zijn machten geenszins overschreden of afgewend.

Wij zijn dan ook de mening toegedaan dat, samen met zijn orgaan, de tweede appellant, de Belgische Staat, tot de door de eerste rechter bepaalde schadevergoeding dient te worden veroordeeld op grond van de rechtstreekse aansprakelijkheid, bepaald bij de artikelen 1382 en 1383 B.W., en geenszins als burgerlijk aansprakelijk voor zijn ondergeschikte op grond van artikel 1384 B.W.

Welke ten slotte ook de rechtsgrond moge zijn, waarop het Hof zal menen de aansprakelijkheid van appellanten te moeten vestigen, in elk geval blijkt de eerste rechter zich te hebben vergist, waar hij deze veroordeling hoofdelijk heeft opgelegd.

Zoals wij vroeger reeds herhaaldelijk, en onlangs nog, de eer hadden uiteen te zetten, dient deze veroordeling te worden uitgesproken « in solidum ».

Arrest.

Overwegende dat het beroep regelmatig is en tijdig ingesteld;

Nopens de ontvankelijkheid van het beroep:

Overwegende dat de vergoedende intresten in aanmerking dienen te worden genomen, om de vatbaarheid voor hoger beroep te bepalen, vermits zij als bestanddeel van de schade een oorzaak hebben, die de vordering voorafgaat (artikel 22 wet 25 Maart 1876); dat ten deze, zo de tussen 24 Maart 1949 en 10 Januari 1950 vervallen compensatoire intresten aan de hoofdsom van 24.143 frank toegevoegd worden, de grens van de niet-vatbaarheid voor hoger beroep overschreden wordt.

Nopens de gegrondheid van het hoger beroep:

Overwegende dat de fouten van de tweede appellant,

die het bedoeld ongeval veroorzaakt hebben, zeer juist in het bestreden vonnis omschreven worden; dat het Hof zich bij dit deel van het vonnis aansluit;

Overwegende dat ook, wat de door appellanten aan de ondergeschikte van geïntimeerde verweten inbreuken betreft, het Hof de beoordeling van de eerste rechter volledig beaamt;

Overwegende dat de door de eerste rechter ingeroepen onoverkomelijke dwaling zowel de burgerlijke als de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van geïntimeerde uitsluit;

Overwegende dat de aangestelde geïntimeerde nooit verklaard heeft dat hij, na het mislukken van de eerste inhaling links, rechts heeft willen voorsteken; dat de bedoelde beweging naar rechts een loutere ontwijkingsmancoeuvre uitmaakt;

Overwegende dat uit de bestanddelen van de zaak blijkt dat geïntimeerde's ondergeschikte in de mate van het mogelijke met de verwittigingen van de vrachtwagen rekening gehouden heeft;

Overwegende dat de Belgische Staat niet betwist dat hij voor de fouten van mede-appellant aansprakelijk is; dat evenwel de vraag dient te worden gesteld of Van Damme wél als ondergeschikte van de Belgische Staat gehandeld heeft, zoals geïntimeerde het voorgehouden heeft, ofwel als diens orgaan moet worden beschouwd;

Dat het Hof deze vraag vrij mag beantwoorden, vermits de rechtsvordering op de door de tweede appellant gepleegde onrechtmatige en schadelijke daad steunt; dat het toepassen van artikelen 1382 of 1384 B.W. het gerechtelijk contract onaangeroerd laat;

Dat dit antwoord ook niet van aard is om de belangen van de Belgische Staat te krenken, vermits hij in elk geval samen met Van Damme verantwoorde-lijk is;

Overwegende hieromtrent dat de tweede appellant, als brievenbesteller, geen ondergeschikte is, maar een orgaan van eerste appellant (Verbreking, 9 October 1899, Pas. 1900, I, 1); dat, waar hij zijn onregelmatige en schadelijke daad binnen de perken van zijn openbare opdracht gepleegd heeft en hij hierbij zijn machten geenszins overschreden of afgewend heeft, de eerste appellant, op grond van de artikelen 1382 en 1383 B.W., rechtstreeks aansprakelijk dient te worden gesteld;

Overwegende dat de door de eerste rechter toegekende vergoeding niet betwist wordt;

Overwegende dat, waar verscheidene personen door hun fout eenzelfde schade hebben veroorzaakt, zij allen in solidum tegenover het slachtoffer tot herstelling der schade gehouden zijn;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 Juni 1935;

Gehoord het eensluidend advies van de heer advocaat-generaal Matthys;

alle andere besluiten als ongegrond verwerpend;

ontvangt het beroep, verklaart het ongegrond;

Bevestigt het bestreden vonnis, met deze enkele wijziging, dat de ten laste van beide appellanten gelegde veroordelingen niet hoofdzakelijk, maar « in solidum » uitgesproken worden.

Veroordeelt appellanten eveneens in solidum tot de kosten van het hoger beroep.

(1) Zie Verbreking, 13 December 1923; Pas. 1924, I, 82; Verbreking, 23 Februari 1933, Pas. 1933, I, 139; Verbreking, 15 Januari 1946, Pas. 1946, I, 25; Verbreking, 16 December 1948, Pas. 1948, I, 723; Verbreking, 25 October 1951, Pas. 1952, blz. 148 plus noot.

HOF VAN BEROEP TE GENT

7e Kamer. — 29 December 1954.

Eerste Voorzitter : M. Van Winckel.
Raadsheren : M.M. Noest en Van Hove.
Opbaar Ministerie : M. Versée.
Advocaat : Mr Declercq.

Vervoer van dieren. — Een vetweider is veekoopman, en niet landbouwer. — Valt derhalve onder het ministerieel besluit van 21 Februari 1951 op de ontsmetting van de vervoermiddelen voor dieren.

Het hoofdbedrijf van een vetweider bestaat in het kopen en verkopen van vee.

De omstandigheid dat de vetweider enkel mager vee koopt, om het na enkele maanden verblijf op de weide als slachtvee te verkopen, is slechts een modaliteit van het beroep van veehandelaar.

Het vetmesten van het vee door verblijf op de weide is slechts een bijkomstigheid van de door de vetweider uitgeoefende handel; het kopen en verkopen van vee is daarentegen voor de vetweider zijn hoofdbedrijf, terwijl het voor de landbouwer een bijkomstigheid is van de bebouwing van de grond.

De vetweider valt derhalve onder het ministerieel besluit van 21 Februari 1951 op de ontsmetting van de transportmiddelen voor dieren.

O. M. t/ De Smet.

Overwegende dat de beklaagde en het openbaar ministerie tijdig en geldig in hoger beroep zijn gekomen;

Overwegende dat, waar door het vonnis op verzet, waartegen beroep, de beschikking van het verstekvonnis, waarin het openbaar ministerie berustte, werd behouden, het hoger beroep van het openbaar ministerie enkel ontvankelijk is wat de beslissing omtrent de ontvankelijkheid van het verzet betreft en niet ontvankelijk bij gebrek aan belang, wat de uitspraak ten gronde aangaat;

Overwegende dat de beklaagde tijdig en geldig in verzet is gekomen tegen het vonnis waarbij hij op 27 Juni 1953 bij verstek werd verwezen;

Overwegende dat het verzet dan ook terecht door het beroepen vonnis ontvangen werd;

Ten gronde :

Overwegende dat terecht door het beroepen vonnis aangenomen werd dat de hoofdbedrijvigheid van de vetweider wel bestaat in het kopen en verkopen van vee;

Overwegende dat de omstandigheid, dat de vetweider enkel mager vee koopt om het, na enkele maanden verblijf op de weide, als slachtvee te verkopen slechts een modaliteit is van het beroep van veehandelaar;

Overwegende dat het vetmesten van het vee door verblijf op de weide zich enkel als een bijkomstigheid voordoet van de handel door de vetweider uitgeoefend en het kopen en verkopen van vee geenszins, zoals dit bij de landbouwers het geval is, als een bijkomstigheid van de uitbating van de grond;

Overwegende dat de inbreuken op het M.B. van 21 Februari 1951 ten laste van beklaagde door het onderzoek en bij de behandeling van de zaak vóór het Hof bewezen zijn gebleven zoals zij door de eerste rechter als bewezen werden aangenomen en trouwens door de beklaagde niet worden ontkend;

Overwegende dat het Hof, wat de toemeting der straffen aangaat, zich aansluit bij de zienswijze van de eerste rechter;

Om deze redenen :

Het Hof, rechtdoende op tegenspraak, Gelet op de wetsbepalingen in het beroepen vonnis aangehaald en bovendien op artikel 24 der Wet van 15 Juni 1935, alle wetsbepalingen door de heer Eerste-Voorzitter op deze terechtzitting aangeduid.

Ontvangt het hoger beroep van de beklaagde en van het openbaar ministerie, dit laatste enkel wat de beslissing betreft waarbij het verzet ontvankelijk werd verklaard;

Erop beslissend :

Bevestigt het beroepen vonnis in al zijn beschikkingen, daarin begrepen het toekennen aan de veroordeelde van de gunst van voorwaardelijkheid der straf; Veroordeelt de beklaagde tot de kosten van beroep.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE DENDERMONDE

18 April 1955.

Voorzitter : M. Rollier.

Rechters : M.M. Zenner en Maryns.

Openbaar Ministerie : M. Matthijs.

Advocaten : Mrs Maillet en J. Huybrechts.

Sociaal recht. — Verplichting tot betaling van bijdragen voor kinderbijslag. — Dezelfde persoon directeur en afgevaardigde-beheerder ener N.V. — In welke hoedanigheid moet hij betalen ?

In welke hoedanigheid is iemand, die tegelijk directeur en afgevaardigde-beheerder ener N.V. is, verplicht tot betaling van bijdragen voor kinderbijslag ?

Artikel 3 van het organiek K.B. van 22.12.1938 stelt met de buiten dienstverband staande arbeiders gelijk en onderwerpt derhalve aan de toepassing van de wet van 10.6.1937 o.m. al wie met een opdracht van beheerder ener N.V. belast is.

Artikel 362 van voornoemd organiek K.B., gewijzigd bij art. 33 van het Besluit van de Regent van 7.9.1946, bepaalt echter dat, indien een persoon wegens de uitoefening van eenzelfde beroepsbedrijvigheid tegelijk beschouwd wordt als werkgever of niet-loontrekkende — zoals bepaald bij het organiek K.B. van 22.12.1938 — en als loontrekkend werknemer — zoals bepaald bij de wet van 4.8.1930 — alleen laatstgenoemde wet van toepassing is en hij niet onderworpen is aan de wet van 10.6.1937.

Met « eenzelfde beroepsbedrijvigheid » wordt bedoeld eenzelfde beroepsbedrijvigheid in feite, onverschillig of de beide beroepsactiviteiten, juridisch beschouwd, van verschillende aard zijn.

« In de regel » maken de door eenzelfde persoon uitgeoefende functies van directeur en van afgevaardigde-beheerder ener maatschappij in feite slechts eenzelfde beroepsbedrijvigheid uit, zodat genoemd art. 362 toepassing moet vinden.

Waar een bepaald gezinshoofd in feite de hoedanigheid van werkgever en die van werknemer in zich verenigt, kan hij toch slechts in één dezer hoedanigheden gezinsvergoedingen genieten, zodat het billijk voorkomt dat hij ook slechts tot één enkele bijdrage verplicht wordt.

De betrokkene is derhalve niet verplicht de bijdragen en aankleven te betalen, die hun grondslag vinden in de bepalingen der wet van 10.6.1937 en is alleen onderworpen aan de wet van 4.8.1930.

Van Cleemput-Vermeiren en cs. t/ Onderlinge Middenstandskas voor Gezinsvergoedingen.

Gezien de stukken, waaronder het vonnis van de heer Vrederechter van het kanton St Niklaas dd. 5 Mei 1954, in regelmatige uitgifte voorgebracht, waartegen de erven van Cleemput Alfons tijdig en regelmatig in beroep zijn gekomen (gezegd vonnis volgens de grosse niet geboekt op minuut);

De Rechtbank ontvangt het beroep en er over beslissende;

Overwegende dat de oorspronkelijke eis van de «Onderlinge Middenstandskas voor Gezinsvergoedingen» ingesteld bij exploit van deurwaarder Aimé Van Puyvelde te St Niklaas-Waas dd. 15 December 1953, er toe strekt, wijlen Alfons Van Cleemput, rechtsvoorganger van appellanten, die het geding reeds hernamen vóór de eerste Rechter, op grond der wet van 10.6.1937 te doen veroordelen tot betaling ener som van 5.386 fr. ten titel van achterstallige bijdragen, verhogingen, boeten en invorderingsbijdragen, voor kinderbijslag vanaf het 1° semester 1949 tot einde 1951; dat de eerste Rechter deze eis heeft ingewilligd tot beloop ener som van 4.936 fr., vermeerderd met de rechterlijke intresten en de gedingskosten;

Overwegende dat partijen het er over eens zijn, dat de rechtsvoorganger van appellanten bij de N.V. Cogen en Van Buyten te St Niklaas-Waas in dienst was als directeur en als dusdanig een wedde genoot en terzeldertijd beheerder was van gezegde vennootschap; dat hij in zijn hoedanigheid van directeur of loontrekkende onderworpen was aan de wet van 4.8.1930 en zijn werkgeefster voor hem de bijdragen voor kinderbijslag stortte;

Overwegende nu dat geïntimeerde voorhoudt, dat zulks niet belet dat de rechtsvoorganger van appellanten in zijn hoedanigheid van beheerder gehouden was de bijdragen voor kinderbijslag te storten, zoals voorgeschreven bij de wet van 10.6.37, terwijl appellanten zulks betwisten;

Overwegende dat art. 23 van het organiek Kon. Besluit van 22.12.1938 met de buiten dienstverband staande arbeiders gelijkstelt en derhalve aan de toepassing onderwerpt van de wet van 10.6.1937 o.m. al wie met een opdracht van beheerder van een N.V. belast is;

Overwegende echter dat art. 362 van voornoemd organiek K.B. gewijzigd bij art. 33 van het Besluit van de Regent van 7.9.46 bepaalt dat, indien een persoon wegens de uitoefening van een zelfde beroepsbedrijvigheid, tegelijk beschouwd wordt als werkgever of niet-loontrekkende, — zoals bepaald bij het organiek K.B. dd. 22.12.38, — en als loontrekkende werknemer zoals bepaald bij de wet van 4.8.30, — alleen laatstgenoemde wet van toepassing is en hij niet onderworpen is aan de wet van 10.6.1937;

Overwegende dat met «eenzelfde beroepsbedrijvigheid» wordt bedoeld een zelfde beroepsbedrijvigheid in feite, onverschillig of juridisch beschouwd, de beide beroepsactiviteiten van verschillende aard zijn (Zie Verbr. 25.1.51, Pas. I, 337);

Overwegende dat de rechtsvoorganger van appellanten, in zijn functie van beheerder handelende als mandataris van de N.V. Cogen en Van Buyten en in zijn functie van directeur, als ondergeschikte van de vennootschap; zodat beide bedrijvigheden juridisch gezien, totaal verschillen van elkaar;

Overwegende nochtans dat «in de regel» de functies van directeur en van afgevaardigde-beheerder ener maatschappij door één zelfde persoon uitgeoefend in feite slechts éénzelfde beroepsbedrijvigheid uitmaken, dat ter zake geen enkel element aanwezig is om de toepasselijkheid van deze «regel» op onderhavig geval in twijfel te doen trekken, zodat ook in casu het meergenoemd art. 362 toepassing vindt; (Zie

Rb. Dendermonde, 5e Kamer, dd. 9.2.1953 in zake Van der Poorten c/ Waasse Onderlinge Kas en Rb. Antwerpen, 1e Kamer, dd. 10.1.1955, R.W., 17.4.55, kol. 1395 en vlg.);

Overwegende immers dat, naar luid art. 25 der statuten van de N.V. Cogen en Van Buyten, De Beheerraad het dagelijks beheer der maatschappij mag toevertrouwen aan één of meerdere beheerders, gelast met de uitvoering der beslissingen door de raad genomen, alsook het bestuur der ganse onderneming of een gedeelte hiervan, ook nog van een bijzondere vertakking der maatschappelijke zaken, aan één of meerdere bestuurders mag overdragen», dat anderszijds appellanten vooropzetten en zulks door geïntimeerden niet wordt tegengesproken dat hun rechtsvoorganger reeds sedert 1931 belast was met de boekhouding en de administratiedienst der N.V. Cogen en Van Buyten dan wanneer hij eerst per einde 1943 als beheerder werd aangesteld;

Overwegende dat er in casu daarenboven een zeer ernstig door ons weerhouden vermoeden voorhanden is, dat de hoedanigheid van beheerder in hoofde van de rechtsvoorganger van appellanten essentieel slechts van bijkomende aard was en wellicht om louter diensttechnische redenen werd opgedragen, dat het immers opvalt dat wijlen Alfons Van Cleemput slechts 10 aandelen bezat in de N.V. Cogen en Van Buyten op een totaal van 2.300 aandelen, zijnde het statutair minimum neder te leggen ter waarborg der gestie (art. 32 der statuten), zodat zijn hoedanigheid van werkgever praktisch als louter fictief mag bestempeld worden daar waar zijn hoedanigheid van werknemer primeert;

dat aldus geredelijk kan aanvaard worden dat ter zake de beheersdaden, door de Rechtsvoorganger van appellanten gesteld, in feite samenvielen met of uitvoeringsdaden waren van zijn in dienstverband gevoerd bestuurdersambt;

Overwegende dat ten overvloede mede mag gewezen worden op de economie van de wetgeving op de Gezinsvergoedingen, welke voor uitsluitend doel heeft aan de gezinshoofden bepaalde kindertoeslagen te verzekeren en daartoe door de haar onderworpen bepaalde bijdragen te doen betalen;

dat, waar een bepaald gezinshoofd in feite de hoedanigheid van werkgever en werknemer in zich cumuleert, hij toch slechts in één dezer hoedanigheden gezinsvergoedingen kan genieten, zodat het billijk voorkomt dat hij ook slechts tot één enkele bijdrage zou verplicht worden;

Overwegende derhalve dat appellanten niet gehouden zijn de bijdragen en aankleven, te betalen, die hun grondslag vinden in de bepalingen der wet van 10.6.1937, zodat de oorspronkelijke vordering van geïntimeerde van alle grond ontbloomt is;

Om deze redenen :

De Rechtbank, zetelende in hoger beroep, alle verdere en tegenstrijdige besluiten verwerpende, verklaart het beroep, gegrond, doet het bestreden vonnis te niet en doende wat de eerste Rechter had behoren te doen, verklaart de oorspronkelijke vordering van de Onderlinge Middenstandskas voor Gezinsvergoedingen ongegrond en verwerpt ze;

Verwijst geïntimeerden tot de kosten van beide aanleggen.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

BURGERLIJKE RECHTBANK TE KORTRIJK

29 April 1954.

Voorzitter : M. De Necker.

Rechters : M.M. Moerenhout en Dujardin.

Advocaten : Mrs. Roose, Mayeur, Degrijse en Camerlynck.

Pacht. — Opzegging. — Mede-eigendom. — Gebiedend recht, dat niet van openbare orde is. — Mede-eigendom ontstaan ingevolge een overeenkomst, aangegaan ter bedrieglijke verkorting van de rechten van de pachter. — Bewijs door vermoedens.

In geval er verscheidene verpachters zijn, moet een opzegging van pacht in principe door alle verpachters geschieden, dus b.v.b. door alle mede-eigenaren. De opzegging van de pacht is niet slechts een daad tot bewaring van recht, maar de uitoefening zelve van het recht.

Opgezegd kan ook worden door een lasthebber krachtens uitdrukkelijke of stilzwijgende lastgeving en bij zaakwaarneming zonder last.

Ten aanzien van een onroerend goed, dat tot een huwelijks-gemeenschap behoort, kan de pacht worden opgezegd door de echtgenoot, die het beheer heeft over de gemeenschap.

Blijkens artikel 6 B.W. kan niet bij overeenkomst worden afgeweken van wetten, die de openbare orde en de goede zeden raken; krachtens artikel 1131 B.W. kan een verbintenis met een ongeoorloofde oorzaak generlei gevolg hebben.

Van openbare orde zijn de wetten, die de wezenlijke belangen van de staat of van de gemeenschap raken, of die in het privaatrecht de economische of zedelijke grondbeginselen vestigen, op dewelke een bepaalde samenleving is opgebouwd.

Als strijdig met de goede trouw, druist in tegen de openbare orde een overeenkomst, gesloten ter bedrieglijke benadeling van derden of verkorting van hun rechten, alsook elk bedrog, gepleegd om een wet van openbare orde te ontduiken.

In de landpachtwetgeving dient een onderscheid te worden gemaakt tussen de gebiedende bepalingen tot bescherming van partijen en de bepalingen van openbare orde tot bescherming van het algemeen belang.

De bepalingen van de wet op de landpacht betreffende de opzegging zijn wel gebiedend, maar raken niet de openbare orde « *stricto sensu* ».

De mede-eigendom is het eigendomsrecht van verscheidene personen te zamen op dezelfde zaak, zodat ieder hunner dat eigendomsrecht slechts bezit ten aanzien van een evenredig deel. Het eigendomsrecht is daarbij gesplitst, echter niet de zaak, die het voorwerp is van het recht van eigendom, zodat het recht van ieder mede-eigenaar slaat op de gehele zaak en niet enkel op een bepaald gedeelte daarvan.

Hieruit volgt, dat iedere mede-eigenaar het genot heeft van de gehele gemene zaak overeenkomstig haar bestemming en met in acht-neming van de rechten zijner mede-eigenaren (artikel 577 bis, § 5 B.W.); buiten de daden van blote bewaring moeten de daden van beheer of van beschikking over de gemene zaak met medewerking van alle mede-eigenaren geschieden (artikel 577 bis, § 6 B.W.), zodat opzegging van pacht om geldig te zijn door alle mede-eigenaren moet worden gedaan. Een mede-eigenaar vermag zijn deel niet aan een derde in pacht te geven, maar wel aan een van zijn mede-eigenaren.

De opsomming van de gewichtige redenen in

artikel 1775 B.W. is niet beperkend, doch bedoelt slechts voorbeelden.

De bedoeling van een mede-eigenaar het erf in gebruik te laten nemen door een zijner mede-eigenaren kan als een gewichtige reden door de rechter worden aanvaard, daar ieder mede-eigenaar het genot heeft van de gehele zaak, mits hij de rechten van zijn mede-eigenaren eerbiedigt. Dit zal echter niet het geval zijn, indien de mede-eigendom ontstaan is door een overeenkomst, die is aangegaan ter bedrieglijke verkorting der rechten van de pachter van het erf en met de bedoeling de wettelijke bepalingen omtrent de opzegging en de beperking der landpachtprijzen te ontduiken. Indien zulks blijkt uit de omstandigheden, vermag de rechter de bedrieglijke bedoeling onmiddellijk vast te stellen, zonder de verdere houding van partijen na de uitzetting van de pachter te moeten afwachten.

Weliswaar wordt de kwade trouw niet verondersteld, zodat meestal het bewijs, dat de bedoelingen van de verpachter in werkelijkheid niet overeenstemden met de bij de opzegging door hem voorgewende redenen, eerst blijken zal uit zijn latere houding na de uitzetting van de pachter. Dit belet echter niet dat de rechter onmiddellijk zijn oordeel zal mogen uitspreken, indien de bedoeling van de verpachter voldoende duidelijk blijkt door gewichtige, nauwkeurige en met elkaar overeenstemmende vermoedens.

Vaniseghem t/ Dochy en Camerlynck.

Overwegende dat partijen Vaniseghem, Bohez Albert en Bohez Margriet hoger beroep hebben ingesteld tegen een vonnis van de Vrederechter van het eerste kanton Kortrijk, dd. 8 Juli 1953;

Overwegende dat het beroep tijdig is ingesteld;

Dat een uitgifte van de bestreden rechterlijke beslissing wordt overgelegd;

Overwegende derhalve dat de vordering ontvanke-lijk is;

1) In feite :

Overwegende dat eisers in hoger beroep beweren, zonder op dit punt tegengesproken te worden, dat zij zekere hofstede, gelegen te Hulst, met een oppervlakte van ongeveer 36 ha. in pacht hielden van Baron Etienne de la Faille d'Huyssse uit Zwijnaarde, sedert meer dan 20 jaar;

Overwegende dat bij akte, op 2 September 1952 verleden ten overstaan van Meester André Camerlinck, notaris te Passendale, de heer de la Faille een perceel land van ongeveer 7 ha., behorende tot de hofstede in pacht gehouden door beroepers, verkocht heeft gezamenlijk aan de heer Ernest Decock, ere-notaris te Ieper en aan zijn echtgenote mevrouw Rose Devestele;

Overwegende dat bij akte, op 14 Juli 1953 verleden ten overstaan van de zelfde notaris, partijen Decock-Devestele uit dit goed hebben verkocht in onverdeeldheid twee percelen land, samen groot 5 ha. 23 a. 20 ca. aan Jeanne Declerck, echtgenote Defauw, bijgestaan door haar echtgenoot, voor 9/10e en aan Dochy Gaspard voor 1/10e;

Overwegende dat bij akte, verleden ten overstaan van de zelfde notaris op 9 December 1952, de eigenaar van het resterend gedeelte der hoeve, Etienne della Faille d'Huyssse uit Zwijnaarde, heeft verkocht :

1) aan de heer Dochy Gaspard de hofstede met woonhuis, aanhorigheden, stallingen en schuur, weiden en zaailand met een oppervlakte van 6 ha. 09a. 33 ca.;

2) onverdeeld : a) aan de heer Gaspar Dochy, landbouwer, ten belope van 2/13; b) aan de heer Albert Pinet, nijveraer, ten belope van 11/13; een partij zaailand en weiland te Hulste met een oppervlakte van 3 ha. 55 a. 80 ca.;

3) onverdeeld : a) aan de heer Gaspar Dochy, landbouwer, ten belope van 1/18; b. aan de heer André Ghekiere, ten belope van 17/18, een partij zaai- en weiland, gelegen te Hulste, met een oppervlakte van 3 ha. 57 a. 30 ca.;

4) onverdeeld : a) aan de heer Gaspar Dochy, landbouwer, ten belope van 1/16 deel; b) aan de heer Joris Dochy voor 15/16, een partij zaailand, gelegen te Hulste, groot 1 ha. 60 a.;

5) onverdeeld : a) aan de heer Gaspar Dochy, landbouwer, ten belope van 4/14; aan de heer Petrus Dejonckheere, landbouwer te Izegem, ten belope van 10/14, en partij zaailand gelegen te Hulste, groot 5 ha. 67 a. 57 ca.;

Overwegende dat bij akte, op 9 December 1952 verleden ten overstaan van Meester Frans Ameye, notaris te Roeselare, de heer Etienne de la Faille d'Huyse, uit hetzelfde onroerend goed, in pacht gehouden door beroepers, heeft verkocht : onverdeeld :

a) aan de heer André Camerlynck, notaris, en zijn echtgenote Maria De Bal, ten belope van 9/10;

b) aan de heer Gaspar Dochy, landbouwer, ten belope van 1/10 : een partij zaailand, gelegen te Hulste, groot 3 ha. 65 a. 40 ca.;

Overwegende dat op die wijze het grootste gedeelte der door eisers in hoger beroep in pacht gehouden hofstede en landerijen aan verscheidenen in onverdeeldheid verkocht werd, waarbij Gaspar Dochy telkens een der mede-onverdeelde eigenaars geworden is, maar voor een gering deel;

Overwegende dat, toen zij eigenaars waren van het perceel, eerst op 2 September 1952 verkocht, Decock en Devestele op 20 November 1952 en nogmaals op 20 December 1952 aan eisers in hoger beroep opzegging van pacht hebben gedaan om reden van het overwogen in gebruik nemen van dit perceel land door hun kinderen;

Overwegende dat zij de geldigverklaring van deze betwiste opzegging in rechte niet gevorderd hebben, maar eisers in hoger beroep hebben laten dagvaarden tot ontbinding van de pacht wegens wanbetaling van de pachtprijs;

Overwegende dat deze eis bij vonnis dd. 12 Augustus 1953 afgewezen werd, nadat zij ondertussen het perceel, groot 5 ha. 23 a. 20 ca., onverdeeld hadden verkocht aan Gaspar Dochy voor 1/10 en aan Jeanne Declerck voor 9/10;

Overwegende dat bij exploit van 20 December 1952 van deurwaarder Wallyn, te Kortrijk, Gaspar Dochy, landbouwer, Albert Pinet, handelaar, Cyrille Ghekiere, landbouwer, Joris Dochy, landbouwer, Petrus Dejonckheere, landbouwer, opzegging van pacht hebben doen betekenen aan eisers in hoger beroep tegen 24 December 1954, ieder voor wat betreft zijn eigendomsrecht op de door eisers in hoger beroep in pacht gehouden percelen;

Dat de reden der opzegging aldus werd omschreven : « Aangezien gemelde hofstede en landerijen, hierboven nader bepaald, bestemd zijn om te worden in gebruik genomen door de eerste verzoeker Gaspard Oscar Dochy »;

Overwegende dat bij exploit van 7 Augustus 1953 van de heer Honoré, deurwaarder te Kortrijk, Gaspar Dochy, landbouwer, en J. Jeanne Declerck, echtgenote van de heer Defauw, nijveraer te Izegem, opzegging van pacht hebben doen betekenen aan eisers

in hoger beroep wegens « eigen in gebruikneming van de mede-eigenaar Gaspard Dochy »;

Overwegende dat bij aangetekende brief, gericht tot de opzeggers, eisers in hoger beroep hebben medegedeeld dat zij uitdrukkelijk de geldigheid der opzeggingen betwistten;

Overwegende dat zij dan ook gedagvaard werden voor de Vrederechter van het eerste kanton Kortrijk bij dagvaardingen van 17 Maart 1953 en 2 October 1953, hun betekend respectievelijk ten verzoeken van Gaspard Dochy en André Camerlynck, Gaspard Dochy en Petrus Dejonckheere, Gaspard Dochy en Albert Pinet, Gaspard Dochy en Jeanne Declerck;

Overwegende dat bij vonnissen van 8 Juli 1953 en 18 November 1953 de opzeggingen, respectievelijk door eisers betekend tegen 24 December 1954 en 24 December 1955, wettig en geldig werden verklaard en de thans eisers in hoger beroep veroordeeld werden tegen die datum de hofstede en de verschillende percelen land te verlaten;

Dat hoger beroep werd ingesteld tegen de vonnissen, gewezen in zake G. Dochy en A. Camerlynck tegen Vaniseghem en consoorten, G. Dochy en Petrus Dejonckheere tegen Vaniseghem en consoorten, G. Dochy en Albert Pinet tegen Vaniseghem en consoorten, G. Dochy en Declerck Jeanne tegen Vaniseghem en consoorten;

2) In rechte :

A. Aangaande de onregelmatigheid van het geding, ingesteld door André Camerlynck, en de ongeldigheid van de door hem betekende opzegging :

Overwegende dat eisers in hoger beroep beweren dat het door partij André Camerlynck voor de eerste rechter ingestelde geding en de ten zijnen verzoeken betekende opzegging onregelmatig waren, daar deze exploiten uitgebracht werden alleenlijk ten verzoeken van partij Camerlynck zonder medewerking van zijn echtgenote De Bal, zulks terwijl deze mede-eigenaars van het bedoelde perceel, samen met haar echtgenoot voor 9/10, de heer Gaspar Dochy mede-eigenaar zijnde voor 1/10;

Overwegende dat blijkt uit de akte van verkoping, op 9 December 1952 verleden ten overstaan van Meester Frans Ameye, notaris te Roeselare, dat de echtgenoten Camerlynck en De Bal samen de 9/10 onverdeeld hebben gekocht met Gaspar Dochy, die 1/10 kocht, van een perceel zaailand, gelegen te Hulste, sectie B, n° 806 en deel van n° 804 b met een oppervlakte van 3 ha. 65 ca. 40 ca.;

Dat dit immers duidelijk blijkt uit de volgende bewoordingen : « Bij deze verklaart te verkopen aan I. De heer Andreas Emile Achille Cornelius Camerlynck, geboren te Passendale de 14 December 1899, notaris, en zijne echtgenote Mevrouw Maria Johanna Helena Clementina Josephina De Bal, geboren te Roeselare de 31 Juli 1909, zonder beroep, samen wonende te Passendale, beide alhier aanwezig en die verklaren te aanvaarden, Mevrouw Maria De Bal behoorlijk bijgestaan en gemachtigd door haar echtgenoot... »;

Overwegende dat in geval van verscheidene verhuurders de opzegging van pacht in principe moet gedaan worden door alle verhuurders en aan alle huurders (Planiol, Dr. Civ., t. I, bl. 808; De Page, Dr. Civ., t. IV, bl. 510; Gourdet et Closson, Bail à ferme, bl. 183; Van Dievoet, Bail à ferme, bl. 71);

Overwegende dat in geval een onroerend goed in huur ontvangen is van mede-eigenaars, de opzegging van pacht moet worden gedaan door alle mede-eigenaars (Van Dievoet, Bail à ferme, bl. 71; De Page, Dr. Civ., t. IV, bl. 501);

Overwegende dat de opzegging van pacht niet enkel een daad is tot bewaring van een recht, maar de uitoefening zelf van dit recht, zodat zulkdanige daad, wanneer het gaat over een onverdeeld goed, om geldig te zijn door alle mede-eigenaars moet worden verricht (Verbr., 17 Mei 1951);

Overwegende dat echter dit recht om opzegging te betekenen door een lastgever mag uitgeoefend worden krachtens uitdrukkelijke of stilzwijgende lastgeving (Gourdet et Closson, Bail à ferme, bl. 183; Van Dievoet, Bail à ferme, bl. 71; De Page, Dr. Civ., t. IV, bl. 501);

Dat ook zulke opzegging geldig kan worden gedaan bij zaakwaarneming buiten last (Burg. Rechtb. Brusel, 4 April 1934, P. P. 1935, bl. 197);

Overwegende eindelijk dat ten aanzien van een onroerend goed, dat in de huwgemeenschap gevallen is, de echtgenoot, beheerder der gemeenschap, opzegging van pacht mag doen betekenen;

Overwegende dat de echtgenoten André Camerlynck, notaris te Roeselare, en Marie Jeanne De Bal, gehuwd zijnde onder het stelsel der gemeenschap van aanwinsten luidens huwelijksvoorwaarden, verleden voor notaris E. De Cock, te Ieper, op 17 Mei 1943;

Overwegende dat bedoeld onroerend goed, gelegen te Hulst, door beide echtgenoten samen werd aangekocht gedurende het huwelijk en dus deel uitmaakt van de huwgemeenschap van aanwinsten, daar niet het minste bewijs van een afwijking van het principe wordt geleverd;

Overwegende dat in het stelsel der gemeenschap van aanwinsten deze gemeenschap beheerd wordt door de echtgenoot;

Overwegende dat de man dus de goederen der gemeenschap van verhuren en ook opzegging van pacht doen betekenen;

Overwegende dat de opzegging van pacht ten verzoeken van verweerder Camerlynck betekend, dus door hem geldig geschied is en hij dus ook gerechtigd was de van waarde verklaring ervan te vorderen;

B. Ten gronde :

Overwegende dat eisers in hoger beroep beweren :

1° dat geïntimeerden de wet op bedrieglijke wijze hebben omzeild, zowel wat de onverdeeltheid betreft als wat het voornemen betreft van notaris Camerlynck het aan beroepers verpachte goed in bedrijf te nemen, zodat deze juridische houding van geïntimeerden een fictief karakter vertoont en geïntimeerden alleenlijk daardoor de opzegging en uitzetting van eisers in hoger beroep in strijd met de bedoeling van de wetgever beogen;

2° dat ten onrechte de eerste rechter de voorgewende reden tot opzegging als ernstig heeft aangezien, ten minste wat geïntimeerde Camerlynck betreft, daar luidens artikel 1774 B.W. en artikel 1775 B.W., de eigenaar, die opzegging doet op grond van artikel 1775 B.W., het verpachte goed in bedrijf moet nemen, maar niet verpachten mag, zij het aan een mede-eigenaar;

1) Principes :

Overwegende dat naar luid van artikel 6 B.W. men niet kan afwijken door afzonderlijke overeenkomsten van de wetten, die de openbare orde en de goede zeden aangaan, en naar luid van artikel 1131 B.W. de verbintenis met een ongeoorloofde oorzaak generlei gevolg kan hebben;

Overwegende dat van openbare orde is de wet, die de wezenlijke belangen raakt van de Staat of van de gemeenschap, of die in het privaatrecht de economische of zedelijke grondbeginselen vestigt, op dewelke een bepaalde samenleving is opgebouwd (De Page, Dr.

Civ., t. IV, bl. 87; Verbr., 12 Mei 1922, Pas. 1922, I, 296);

Overwegende dat indruist tegen de openbare orde, als in strijd met de goede trouw, de overeenkomst, gesloten tot bedrieglijke benadeling van derden of verkorting van hun rechten (De Page, Dr. Civ., t. I, bl. 96) alsook elk bedrog, gepleegd ter ontduiking en vrijdeling der wet van openbare orde (De Page, Dr. Civ., t. I, bl. 97; Verbr., 30 October 1924, Pand. Pér. 1924, n° 43);

Overwegende dat in zake landpachtwetgeving een onderscheid dient te worden gemaakt in de van overheidswege aan partijen opgelegde bepalingen tussen de gebiedende bepalingen, waarvan partijen niet mogen afwijken, maar alleenlijk tot bescherming van een privaat belang uitgevaardigd werden, en de bepalingen van openbare orde, die tot vrijwaring van het openbaar belang genomen werden (Gourdet et Closson : Bail à ferme, bl. 31; De Page : Dr. Civ. t. IV, bl. 793 tot 795);

Overwegende dat de bepalingen der Wet op de landpachten betreffend de opzegging de openbare orde « stricto sensu » niet raken (Verbr. 9 December 1948, Pas. 1949, I, bl. 699), maar enkel gebiedend zijn;

Overwegende dat, naar luid van artikel 1774 B.W. de duur van de landpacht door partijen wordt bepaald, zonder dat zij echter korter zijn, mag dan 9 jaar voor een eerste inbezitneming;

Overwegende dat luidens artikel 1775 B.W. de huur van landelijke goederen maar een eind neemt, mits opgezegd wordt ten laatste twee jaren vóór de vervalldag;

Overwegende dat de opzegging maar geldig zijn zal, indien zij gegeven wordt op grond van ernstige redenen opgesomd in de opzeggingsakte;

Overwegende dat de mede-eigendom het eigendomsrecht is van meerdere personen te zamen op dezelfde zaak, zodat elk humer slechts dat eigendomsrecht bezit voor een evenredig deel (Galopin : Les biens, n° 104; Kluyskens : Burg. Recht. t. V, Zakenrecht, bl. 104; De Page : Dr. Civ. t. V, bl. 990);

Overwegende dat in geval van mede-eigendom het eigendomsrecht gesplitst is, echter niet de zaak, voorwerp van het eigendomsrecht, zodat het recht van ieder mede-eigenaar slaat op de gehele zaak en niet enkel op een bepaald gedeelte ervan;

Overwegende dat hieruit volgt, dat ieder mede-eigenaar van de gehele gemene zaak genieten mag naar haar bestemming en met inachtneming van de rechten van zijn mede-eigenaren (artikel 577 bis, par 5 B.W.); dat buiten de zuivere bewarende daden, de daden van beheer van of van beschikking over de gemene zaak met de medewerking van alle mede-eigenaars geschieden moeten (artikel 577 B.W., par. 6) zodat opzegging van pacht om geldig te wezen door alle mede-eigenaars moet worden gedaan; dat de mede-eigenaar zijn deel aan een derde niet in huur vermag te geven (De Page : Dr. Civ., t. V, bl. 1018; De Page : Dr. Civ. T. IV, bl. 502; Planiol et Ripert : Dr. Civ., t. X, n° 443; Arntz : Dr. Civ., t. IV, n° 1126; Burg. Rechtb. Dendermonde, 31 Mei 1924 : Pas. 1925, III, bl. 22; Id. 14 Mei 1927, Pas. 1927, III, bl. 126), maar wel aan een van zijn mede-eigenaren (De Page : Dr. Civ., t. IV, bl. 503);

2) Toepassing :

Overwegende dat geïntimeerden opzegging van pacht betekend hebben aan eisers in hoger beroep, niet op grond van artikel 1748 B.W. als kopers der in pacht gehouden zaak, maar op grond van artikel 1775 B.W., dat aan de verhuurder toelaat aan de huurder opzegging van pacht te doen om ernstige redenen;

Overwegende dat de tegenwerping van eisers in hoger

beroep als zou geïntimeerde notaris Camerlynck de bedoeling niet hebben het goed zelf in gebruik te nemen, dus niet afdoende is;

Overwegende dat de opsomming der gewichtige redenen in artikel 1775 B.W. niet beperkend is, maar enkel voorbeelden geeft;

Overwegende dat de bedoeling van een mede-eigenaar het erf in gebruik te laten nemen door een hunner als een gewichtige reden door de rechter kan aangenomen worden, daar ieder mede-eigenaar het genot heeft van de gehele zaak, mits hij de rechten van zijn mede-eigenaren eerbiedigt;

Overwegende dat dit echter het geval niet zijn zal, indien de mede-eigendom door overeenkomst ontstaan is ter bedrieglijke verkorting der rechten van de pachter van het erf en met de bedoeling hem uit te zetten en de wettelijke bepalingen omtrent de opzegging van pacht en de beperking der landpachten te ontduiken;

Overwegende dat, indien dit blijkbaar kan worden uitgemaakt door de omstandigheden, de rechter wel vermag de bedrieglijke bedoeling van meet af aan vast te stellen, zonder de verdere houding van partijen te moeten afwachten na uitzetting van de pachter;

Overwegende dat wel is waar de kwade trouw niet vermoed wordt en de goede trouw moet worden verondersteld, zodat meestal het bewijs dat de bedoelingen van de verpachter niet overeenstemden met de tot opzegging voorgewende reden, maar blijken zal uit zijn latere houding, na de uitzetting van de pachter;

Dat dit echter niet belet, dat de rechter zich van meet af aan zal mogen uitspreken, indien door zwaarwichtige, nauwkeurige en overeenstemmende vermoedens de bedoeling van de verpachter hem voldoende duidelijk voorkomt;

Overwegende dat uit de feiten voldoende blijkt, dat partijen uitsluitend de bedoeling hadden de wet te ontduiken om aan de beroepers het genot der landerijen te ontnemen, dit genot aan Dochy te verzekeren en dan zijn mede-eigenaars toe te laten vergoedingen wegens genot te bekomen, veel hoger dan de toegelaten pacht-prijzen;

Overwegende inderdaad dat het opmerkelijk is, dat terwijl de eigenaar van de hoeve, Baron Etienne della Faille d'Huyse, die de bedoeling had deze te verkopen, zij in haar geheel op volgende wijze werd verkocht: de gebouwen, aanhorigheden, stallingen, schuur en landerijen, ongeveer 6 Ha. aan Gaspar Dochy alleen, en al de andere percelen land aan verschillende in mede-eigendom, voor een zeer gering deel met dezelfde Dochy Gaspar;

Dat het merendeel der landerijen, zo in mede-eigendom door verschillende kopers werden gekocht bij een zelfde akte, verleden ten overstaan van notaris André Camerlynck op 14 Juli 1953;

Dat geen dezer kopers — buiten Dochy, medekoper voor een zeer gering deel — de bedoeling had deze landerijen in bedrijf te nemen, de ene de echtgenote zijnde van een belangrijk nijveraars, de andere een notaris, die een druk bezochte praktijk heeft, de derde een aanzienlijke handelaar is, de vierde wel landbouwer is, maar een hof in bedrijf heeft te Izegem;

Overwegende dat in het oog valt dat E. Decock, ere-notaris te Ieper, die op 2 September 1952 een perceel land had gekocht, en tot tweemaal toe aan eisers in hoger beroep opzegging van pacht had gedaan, reeds op 14 Juli 1953 dit goed voortverkocht, toen hij zich rekenschap gaf dat hij in zijn poging tot uitzetting van de huurders niet zou slagen, wat dan ook gebleken is door het vonnis dd. 12 Augustus 1953, waarbij hij werd afgewezen van zijn eis;

Overwegende dat wel is waar eisers in hoger beroep geen beroep hebben ingesteld tegen het vonnis, waarbij de opzegging, hun betekend op verzoek van Joris Dochy en André Ghekiere, geldig werd verklaard, maar daaruit niet kan worden afgeleid dat zij de opzegging, betekend ten verzoeken van Pinet, Dejonckheere, Declerck en Camerlynck, als oprecht hebben beschouwd, maar dat zij zich rekenschap gaven dat in ieder geval Gaspar Dochy een geldige opzegging hun kon betekenen, op grond van artikel 1775 1° B.W. voor ingebruikneming door André Ghekiere en Joris Dochy, die niet alleen mede-eigenaars waren, maar ook broeder en schoonbroeder van Gaspar Dochy;

Dat zij insgelijks berust hebben in het vonnis, waarbij zij veroordeeld werden de hoeve, gekocht door Gaspar Dochy, te verlaten, daar zij zeer wel wisten dat het was voor eigen gebruik van Dochy;

Overwegende dat, moest de stelling van geïntimeerden aanvaard worden, dat de opzegging, geschied ten voordele van een mede-eigenaar altijd als voldoende reden moet gelden, hoe onbenullig ook zijn aandeel weze in dit eigendomsrecht, dit de gehele economie van de Wet op de landpacht zou doen teloor gaan en aan de eigenaars, na een eerste inbezitneming van 9 jaar altijd zou toelaten de pachter uit te zetten;

Overwegende dat uit de hierboven uiteengezette vermoedens voldoende blijkt, dat geïntimeerden de wet op bedrieglijke wijze hebben willen omzeilen en een mede-eigendom hebben geschapen met de enige bedoeling eisers in hoger beroep te kunnen opzeggen en uit te zetten, en van hun mede-eigenaar Gaspar Dochy, een vergoeding te kunnen vorderen, die niet onderworpen zijn zou aan de wettelijke beperkingen van de huurprijs voor landpachten;

Overwegende dat de opzegging om geldig te wezen moet gedaan worden door al de mede-eigenaars en de ongeldigheid van de opzegging, door een der mede-eigenaars betekend, dus de ongeldigheid tot gevolg heeft der opzegging, gedaan door de overige mede-eigenaars;

Om deze redenen,

De Rechtbank, alle verdere besluiten van de hand wijzende,

Verklaart het beroep ontvankelijk en gegrond;

Doet het bestreden vonnis te niet en, opnieuw wijzende;

Zegt voor recht dat geïntimeerden door de aankoop in mede-eigendom van bedoeld perceel landbouwgrond, alleenlijk een manoeuvre beoogd hebben om zich aan de bepalingen der wet op de landpachten, betreffend de opzegging, te onttrekken en deze te omzeilen, ter bedrieglijke verkorting der rechten van eisers in hoger beroep;

Zegt voor recht dat zulkdanige overeenkomst geen gevolg kan hebben;

Zegt voor recht dat de door geïntimeerden ingeroepen reden niet als ernstig en gegrond kan aangezien worden;

Dat in ieder geval, al mocht de opzegging, gedaan door Gaspar Dochy, ernstig blijken, deze alleen onvoldoende is, wegens de ongeldigheid der opzegging, gedaan door geïntimeerde Camerlynck;

Verwerpt dientengevolge de vordering tot geldig- en van waarde-verklaring, door geïntimeerden in eerste aanleg ingesteld;

Verwijst geïntimeerden in de kosten van beide aanleggen.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE ANTWERPEN

10e Kamer. — 10 Maart 1955

Voorzitter : M. Roevens.
 Rechters : M.M. Verhoeven en Massa.
 O. M. : M. Caron.
 Advocaat : Mr. Speyer.

Bouwvergunning. — Zgn. « principeaanvraag ». — Rechtsgevolgen daarvan.

Indien een verzoek om te mogen bouwen niet gedaan is met inachtneming van de bij het Politierglement van de gemeente voorgeschreven formaliteiten, m.a.w. een zgn. « principeaanvraag » is gedaan, is de verzoeker niet gerechtigd art. 90/8° Gemeentewet in te roepen, noch art. 18 van het Wetsbesluit van 2 December 1946, daar genoemde wet en wetsbesluit veronderstellen dat het verzoek om een bouwvergunning overeenkomstig de voorgeschreven formaliteiten is gedaan.

O.M. en Gemeente Berchem t/ Michielsens.

Overwegende dat de betichtingen A. en B. ten laste van Michielsens Jozef bewezen zijn; dat hij een open ruimte, gelegen tussen zijn garage en zijn magazijn, dichtgebouwd heeft enerzijds zonder voorafgaande geschreven uitdrukkelijke toelating van de Minister van Openbare Werken of van zijn afgevaardigde, en anderzijds zonder voorafgaande geschreven toelating van het college van burgemeester en schepenen;

Overwegende dat betichte opwerpt: dat hij een aanvraag tot bouwen heeft ingediend op 17 Juni 1954; dat op deze aanvraag hem slechts op 19 November 1954 geantwoord werd met een weigering vanwege het College van burgemeester en schepenen; dat de termijn van één maand voorzien in art. 18 al. 7 van B.R. van 2 December 1946 nooit verlengd werd; dat de toelating tot bouwen bijgevolg de jure als verworven moest aanzien worden;

Overwegende dat het volstaat hierop te antwoorden dat de aanvraag tot bouwen niet gedaan werd volgens de formaliteiten voorzien door artikelen 12, 13 en 14 van het Politierglement van de gemeente Berchem betreffende de bouwingen en de woningen dd. 9 September 1949, volgens hetwelk :

- 1) de aanvraag moet gedaan worden op twee formulieren, en gericht tot het college van burgemeester en schepenen;
- 2) de twee formulieren en de bijgevoegde plans moeten gedagtekend en ondertekend zijn door de eigenaar of zijn gemachtigde en door de verantwoordelijke bouwmeester;
- 3) de aanvraag zal vermelden : de naam van de straat of van de weg en de nauwkeurige aanduiding van de plaats waar de werken moeten uitgevoerd worden; de naam en het adres van de eigenaar of de gemachtigde; de naam en het adres van de verantwoordelijke bouwmeester;
- 4) de plans zeventvoudig moeten zijn en beantwoorden aan de vereisten voor aanduidingen, schaal, beschreven in gezegd politierglement.

Overwegende dat Michielsens J. zijn aanvraag deed bij eenvoudig schrijven, alleen door hem ondertekend, waarbij slechts twee schetsen gevoegd waren van het eigendom met aanpalende percelen;

Overwegende dat hieruit blijkt dat de aanvraag officieus was, en gedaan werd om, buiten de wetteksten en reglementen, te weten of het dichtbouwen van de open ruimte kans had officieel goedgekeurd te

worden; dat een aanvraag aldus opgesteld een principeaanvraag genoemd wordt;

Overwegende dat, ingevolge het officieus karakter van de aanvraag tot bouwen, de betichte niet gerechtigd is in te roepen art. 90-8°, van de Gemeente ingevolge hetwelk het College van burgemeester en schepenen moet beslissen om de bouwvergunning binnen de vijftien dagen vanaf de dag waarop de plans worden overgelegd, noch art. 18 van de besluitwet van 2 Dec. 1946 ingevolge hetwelk de minister van Openbare Werken of zijn afgevaardigde beschikt over 1 maand, termijn verlengbaar met ten hoogste twee maanden, om uitspraak te doen over de bouwvergunning, daar genoemde wet en besluitwet onderstellen dat de bouwvergunning gedaan wordt volgens wel bepaalde formaliteiten; dat, voor zoveel als nodig, eraan herinnerd wordt dat, in strijd met de besluiten van de betichte, het feit dat het college van burgemeester en schepenen geen beslissing neemt over de bouwvergunning binnen de vijftien dagen vanaf de dag waarop de plans worden overgelegd, niet gesanctionneerd wordt met een automatisch verworven recht tot bouwen;

BURGERLIJKE RECHTBANK TE MECHELEN
(Zetelend in Handelszaken)

2 April 1955.

Voorzitter : M. Gérard.
 Rechters : M.M. Lowagie en Kiekens.
 Advocaten : Mrs Nobels, De Baeck en J. Smets.

Vennootschapsrecht. — Vordering van een beheerder-aandeelhouder tot benoeming van een wettelijke vertegenwoordiger ener N.V. — Bevoegdheid van de Rechtbank van Koophandel. — Ontvankelijkheid van de vordering.

Vordering van een aandeelhouder-beheerder tot benoeming van een wettelijke vertegenwoordiger van een N.V.

Krachtens artikel 12, 2° van de Wet op de Bevoegdheid is de Rechtbank van Koophandel, resp. de Rechtbank van Eerste Aanleg, zetelende in handelszaken, bevoegd om kennis te nemen van het geschil, daar het immers een geschil is tussen een beheerder-aandeelhouder en de vennootschap zelve en andere beheerders en aandeelhouders, alles betreffende de vennootschap.

Daar eiser ter vrijwaring zijner persoonlijke rechten in de vennootschap een voorlopige maatregel van bewaring vordert, n.l. de benoeming van een wettelijke vertegenwoordiger, die zich in het volledige bezit van het vermogen van de N.V. zal stellen, is de vordering ontvankelijk.

Redenen tot benoeming van een wettelijke vertegenwoordiger zijn in het onderhavige geval aanwezig.

Van den Broeck t/ N.V. L'alimentation Moderne en cs.

Aangezien de eiser bij geregistreerd exploit van deurwaarder J. Tas te Mechelen, dd. 3 December 1954 de verweerders heeft gedagvaard, ten einde een wettelijke vertegenwoordiger te horen aanstellen, die zal gelast zijn en voor opdracht hebben zich onmiddellijk in het bezit te stellen van het volledig bezit van de N.V. L'alimentation Moderne, ten einde datzelfde voorlopig te bewaren en te beheren, met opdracht onmid-

dellijk of minstens zodra het hem zal mogelijk zijn, de nodige maatregelen te nemen, om eensluidend met de wettelijke voorschriften en de voorschriften der statuten van de N.V. L'Alimentation Moderne te voorzien van een regelmatige benoemde beheerraad;

Vordering geschat om te voldoen aan de wetten op de bevoegdheid en de aanleg in haar geheel en in elk harer delen op meer dan 100.000 frank;

Het te vellen vonnis uitvoerbaar te horen verklaren bij voorraad, niettegenstaande alle verhaal en zonder borgstelling;

Wat betreft de bevoegdheid :

Aangezien de verweerders de bevoegdheid van de Rechtbank van eerste aanleg, zetelende in handelszaken, betwisten omdat de verweerder Joseph Van den Broeck geen handelaar is;

Aangezien naar luid van artikel 12 par. 2 der wet op de bevoegdheid (burgerlijke rechtspleging) alle geschillen tussen aandeelhouders en beheerders ener vennootschap en dit betreffende de vennootschap van de bevoegdheid van de handelsrechtbank zijn;

Aangezien ter zake dit artikel van toepassing is daar het een geschil is tussen een beheerder-aandeelhouder en de vennootschap zelve en andere beheerders en aandeelhouders en dit alles betreffende de vennootschap;

dat dienvolgens de Rechtbank van eerste aanleg zetelende in handelszaken bevoegd is;

Wat betreft de ontvankelijkheid :

Aangezien de verweerders beweren dat de eis van een aandeelhouder, er toe strekkende een wettelijke vertegenwoordiger te zien aanduiden, die zich in het volledig bezit van het patrimonium van de N.V. L'Alimentation Moderne zal stellen, niet ontvankelijk is;

Aangezien de eiser, enkel ter vrijwaring zijner persoonlijke rechten in voormelde vennootschap, een voorlopige en bewarende maatregel vordert, waartoe hij gerechtigd is; (Trib. Bruxelles, 13.1.1927, B. J. 216);

Dat dienvolgens de vordering ontvankelijk is;

Ten gronde :

Aangezien de verweerders niet ten genoegen van rechte bewijzen dat voldaan werd aan de statutaire voorschriften in zake het beheer van de Naamloze Vennootschap L'Alimentation Moderne;

Aangezien de verweerders geen voldoende inlichtingen verstrekken betreffende de algemene vergaderingen der aandeelhouders, dewelke de beheerders zouden benoemd hebben alsook niet het minste element gaven nopens de sommen dewelke een der verweerders zou in bezit genomen hebben op 10 November en 7 December 1954;

Aangezien bovendien een groot aantal der aandelen van de voormelde Naamloze Vennootschap het voorwerp uitmaken van een eigendomsbetwisting tussen de eiser en de verweerder sub n° 2;

Aangezien het derhalve billijk is, dat in het belang der partijen een wettelijke vertegenwoordiger aangesteld worde, belast met het voorlopig beheer der Naamloze Vennootschap, en met opdracht, zodra mogelijk de eerste verweerder te voorzien van een regelmatige benoemde beheerraad; (Novelles, Tome III, Soc. An. n°s 1760 en 1761)

Aangezien de derde en vierde verweerders alhoewel regelmatig gedaagd, niet verschenen zijn;

Aangezien de beschikkingen van artikels 2, 34, 36, 37, 40, 41 der wet van 15 Juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken werden nageleefd;

Om deze redenen :

De Rechtbank, zetelende in handelszaken, alle verdere en strijdige besluiten verwerpende, verleent verstek tegen de niet verschenen derde en vierde verweerders, en voor het voordeel, verklaart zich bevoegd om over de vordering te kennen en verklaart deze vordering ontvankelijk en gegrond;

Benoemt en stelt aan als wettelijke vertegenwoordiger van de eerste verweerder, de heer Jan Gysen, expert-boekhouder, wonende te Mechelen, Lierse Steenweg, n° 231, welke gelast is en voor opdracht heeft, zich onmiddellijk in het bezit te stellen van het volledige bezit der Naamloze Vennootschap L'Alimentation Moderne», en ditzelfde bezit voorlopig te bewaren en te beheren; en nog met opdracht onmiddellijk of minstens zodra het hem mogelijk zal zijn de nodige maatregelen te nemen, om eensluidend met de wettelijke voorschriften en de voorschriften der statuten van de N.V. «L'Alimentation Moderne» te voorzien van een regelmatig benoemde beheerraad;

Van al deze bewerkingen een met redenen omkleed verslag op te stellen, onder eed bevestigd, en neer te leggen op de griffie dezer Rechtbank, zetelende in handelszaken;

Verleent akte aan de eiser dat hij het geding schat, om te voldoen aan de wetten op de bevoegdheid, in het geheel en elk harer delen op meer dan 100.000 fr.;

Zegt dat de kosten van het huidig geding ten laste zullen zijn van de eerste verweerder;

Gelast de voorlopige tenuitvoerlegging van het tegenwoordig vonnis, niettegenstaande elke voorziening zonder borgstelling, uitgenomen wat de kosten betreft.

BIBLIOGRAPHIE

A. TIBERGHIE. — *Handboek voor fiscaal recht.* — Instituut voor Financie- en belastingwezen. — Brussel. — 1955. — 479 p.

Het verschijnen van het «Handboek voor fiscaal recht» van de Heer Albert Tiberghien zal door de juristen met vreugde begroet worden en niet alleen door de juristen, doch ook door de grote massa dergenen die belang stellen in de toepassing der fiscale wetgeving.

Er bestaan in ons land menigvuldige voortreffelijke werken over het fiscaal recht, maar tot nog toe was er geen enkele poging gedaan om een volstrekt volledig overzicht te geven van het uitgebreid domein der fiscaliteit. Dit was trouwens ook een enigszins roekeloze onderneming daar dit terrein zo uitgestrekt is en aan zo gedurige wisseling onderhevig dat er een bijzondere moed en een groot optimisme nodig waren om de hand aan het werk te slaan.

De Heer Tiberghien dient niet enkel gelukgewenst omdat hij deze poging heeft ondernomen, doch vooral omdat het resultaat van zijn arbeid volstrekt geslaagd kan genoemd worden. De reusachtige stof condenserende in een betrekkelijk beknopt handboek van ongeveer 475 bladzijden vereiste kwaliteiten die men niet gemakkelijk bij een auteur verenigd vindt, niet alleen de grondige kennis van de omvangrijke wetgeving, maar vooral de kennis van de rechterlijke en administratieve jurisprudentie, die de toepassing van de zeer dikwijls onvolledige of duistere wetgevende bepalingen regelen. Niets is moeilijker dan een synthese te geven van een zo droge en weerbarstige stof als het fiscaal recht. Het essentiële uitkiezen, de algemene lijn klaar en duidelijk voorstellen en met wel gekozen voorbeelden de uiteengezette regelen toelichten, dit alles heeft de

Heer Tiberghien in zijn werk op de gelukkigste wijze kunnen samenbrengen.

Het boek omvat het volledig gebied der rechtstreekse en onrechtstreekse belastingen, niet enkel verschuldigd aan de staat, maar ook aan de provincie en de gemeente, en zelfs de Congolese belastingen. In een inleiding geeft de schrijver, zoals het hoort, een algemene uiteenzetting van de hoofdprincipes, die het Belgisch fiscaal stelsel beheersen, en van de administratieve inrichting, die voor het innen der fiscale rechten zorg draagt. Een zeer belangrijk gedeelte van het boek is gewijd aan de inkomstenbelastingen, gewone en speciale, waarop een deel volgt aangaande de met de inkomstenbelastingen gelijkgestelde taxes. Dan komt aan de beurt de studie van de registratierechten, de hypotheek-, griffie- en successierechten, de zegelrechten en de met het zegel gelijkgestelde taxes. Een afzonderlijk deel wordt gewijd aan de belasting op het kapitaal, waarna dan een overzicht wordt gegeven van de douanen- en accijnsrechten. Het laatste gedeelte van het boek bevat de stof van de provinciale en gemeentelijke belastingen, het belastingwezen in Congo en een uitvoerige studie van het principe « non bis in idem », met een overzicht van alle internationale overeenkomsten betreffende de samenloop van Belgische en vreemde belastingen.

Het handboek brengt dus een compleet beeld van alle wijzen waarop de Staat en de openbare lichamen zich inkomsten verzekeren en de opsomming van de behandelde onderwerpen toont de omvang van het werk en de volledigheid ervan.

Het is natuurlijk niet mogelijk in deze korte bespreking in detail de uiteenzetting te volgen. Wij moeten er ons toe beperken te onderlijnen dat de auteur er uitstekend in geslaagd is het essentiële naar voren te brengen en het thans geldend fiscaal stelsel in al zijn onderdelen volkomen begrijpelijk te maken. Bij elk hoofdstuk wordt een uitvoerige bibliographie over het onderwerp medegedeeld met overvloedige verwijzingen naar rechterlijke uitspraken, administratieve omzendbrieven en gespecialiseerde studies. Wie een fiscaal vraagstuk op te lossen heeft zal steeds dadelijk in het boek van de Heer Tiberghien een uiterst betrouwbare eerste oriëntatie vinden die hem de weg zal wijzen in de doolhof der wetgeving en jurisprudentie en die hem in staat zal stellen alle vereiste documentatie te vinden om het vraagstuk nog dieper in te studeren. Zowel juristen als specialisten van het belastingwezen zullen hiervoor de auteur dankbaar zijn.

De behandeling van de stof gaat echter vrij ver en het zal zelden voorkomen dat men niet reeds in de tekst van het boek de oplossing vindt die men zoekt.

Het is vooral van belang dat wij hier thans een algemene synthese hebben van heel de Belgische fiscaliteit. Door deze samenvatting heeft de auteur in grote mate bijgedragen tot een beter en klaarder begrip van deze grote kaders waarin heel het economisch leven van onze gemeenschap gevangen zit.

Het gevaar van boeken, zoals dit van de Heer Tiberghien, is dat ze tengevolge van de zeer snelle wisseling der wetgeving spoedig verouderen. Hieraan heeft de auteur willen verhelpen en hij kondigt aan dat elk jaar zijn handboek zal bijgewerkt worden door middel van losse bladen, die in het begin van het jaar zullen verschijnen. Deze bladen zullen op één enkele bladzijde gedrukt zijn zodat de teksten zullen kunnen uitgesneden worden om ze in het handboek in te lassen op de aangeduide plaats, waardoor het boek bestendig zijn actualiteit zal behouden.

Het samenstellen van dit handboek heeft een reusachtig werk gevraagd doch het resultaat heeft aan

de inspanning van de auteur volkomen beantwoord en het besproken boek zal van nu af voorzeker een blijvend basiswerk zijn voor elke fiscale studie in ons land.

René Victor.

Prof. Mr J. VALKHOFF : Rechtssociologische Elementen in de Nederlandse Rechtswetenschap van de XIX^{de} eeuw. — Haarlem, 1955. — H. D. Tjeenk Willink & Zoon N.V., 133 p.

Prof. Valkhoff der universiteit van Amsterdam is een overtuigd aanhanger van de sociologische methode in de rechtswetenschap en hij heeft zulks doen blijken in een reeks belangrijke werken : zijn uitstekend proefschrift over de marxistische opvattingen over recht en staat, zijn studiën over de autoritaire staatsvormen, over het eigendomsrecht in de moderne maatschappij, over een eeuw rechtsonwikkeling, zijn interessante werken over de echtscheidingsgronden en het abortus provocatus. Regelmatig publiceert hij in de belangrijkste Nederlandse tijdschriften studies over het recht in verband met de sociologie.

Prof. Valkhoff heeft reeds in zijn proefschrift en onlangs nog in een merkwaardig artikel verschenen in « Mens en Maatschappij » een onderzoek ingesteld naar de schrijvers die reeds in de 18de en 19de eeuw de weg-bereiders waren van de wetenschap der rechtssociologie.

In het thans verschenen werk wijdt hij een onderzoek aan de auteurs die in Nederland in de 19de eeuw als de voorlopers van de rechtssociologie dienen beschouwd te worden, en waarvan het belang heden ten dage niet voldoende wordt erkend.

De 19de eeuw was wel geen vruchtbaar terrein voor het ontluiken der rechtssociologie; er bestond in Nederland op wetenschappelijk gebied een geweldige Duitse invloed en de school van het eeuwig en onveranderlijke natuurrecht alsook de historische rechtsschool, steunend op « het volksgeest », deden er zich oppermachtig gelden.

Na 1848 stelt men echter in Nederland een sterke invloed vast van de natuurwetenschappen, die meerdere juristen op nieuwe banen leidde. Ook de opkomst van de historisch-economische school in Duitsland van Roscher, Knies en Hildebrand, die sociologisch getint was, was aanleiding tot vernieuwing in de rechtswetenschap. De studie van de staatshuishoudkunde bracht de juristen veel dichter bij het maatschappelijk leven, wat bleek uit de geschriften van Van Welderen Rengers en De Bosch Kemper en ook uit deze van Modderman, Molzter en Treub.

Het probleem der verhouding van rechtswetenschap en staatshuishoudkunde brengt een heel ommekeer tewege. Tellegen gaat het eigendomsrecht van uit economisch standpunt rechtvaardigen en Modderman verklaart de receptie van het romeins recht door maatschappelijke omstandigheden. Prof. Valkhoff merkt op dat sommige Nederlandse geschriften uit deze tijd enigszins doen denken aan de marxistische sociologische rechtsbeschouwing. Bij deze 19 eeuwse auteurs waarbij ook Quack gerangschikt wordt, heerst levendig het besef dat staat en recht hoofdzakelijk dienen bezien te worden in het licht van de werkelijke maatschappelijke verhoudingen.

De opbloei van de psychologische wetenschap na 1800 deed ook haar invloed gelden en de psychische factoren vastgesteld bij de individuele mens, werden in aanmerking genomen in verband met de rechtsvorming. Van toen af komen de termen « rechtsgevoel » en « rechtsbewustzijn » regelmatig voor in de werken van sommige Nederlandse juristen.

De gekende romanist Naber steunde de vormende kracht van het romeins recht op het feit dat dit recht « zich zo bij uitstek richtte naar de behoeften van het leven en de eisen der praktijk ». Cort Van der Linden wijst op de toenemende betekenis van de psychologie ook voor de rechtswetenschap en d'Ablaing beveelt, tegen de dogmatische rechtswetenschap, ten eerste de inductieve methode van rechtsbeoefening aan. Prof. Valkhoff merkt aan dat in Nederland de invloed van Hegel en deze van de historisch-materialistische rechtsbeschouwing gering geweest zijn, integendeel de jonge wetenschap der ethnologie wekte voorzeker belangstelling bij Wilken en diens leerling de beroemde rechtssocioloog Steinmetz en ook bij Tichelaar.

De belangrijkste voorloper van de sociologische rechtsbeschouwing is echter Hamaker. Hij verdedigt zijn stelling in zijn rede « Dogmatische en empirische rechtsbeschouwing » en in andere geschriften en komt met overtuiging op voor een sociologisch onderzoek der rechtsverschijnselen. In de tijd van het realisme en het naturalisme overschat Hamaker zelfs de rechtssociologie door in haar heel de rechtswetenschap te zien en Prof. Valkhoff onderlijnt hoe rechtssociologen zoals Eugen Ehrlich later de grenslijn veel voorzichtiger en veel scherper hebben getrokken. In elk geval is met Hamaker de rechtssociologie in Nederland geboren (blz. 103).

In een slotbeschouwing vat Prof. Valkhoff de resultaten van zijn onderzoek samen en trekt hij een paraleel tussen de ontwikkeling welke zich gedurende de 19de eeuw in de Duitse en in de Nederlandse sociologische rechtsbeschouwing voordeed. De Nederlandse voorlopers der rechtssociologie hebben enkel de problemen aangesneden; zij hebben de betekenis en het nut van de rechtssociologie voor de rechtswetenschap in het algemeen en voor de rechtspraktijk beseft, zonder nochtans een juiste voorstelling te hebben van de plaats en begrenzing van de rechtssociologie in het kader der algemene rechtswetenschap (blz. 115).

Schrijver komt tot het besluit dat doorheen de 19de eeuw het liberalisme met zijn individualisme belemmerend gewerkt heeft op de ontwikkeling van het rechtssociologisch denken. Elementen voor de opkomende rechtssociologie vindt men in 't algemeen meer bij de anti-liberalen. Er is echter heel wat voorbereidend werk voor een toekomstige rechtssociologie bij meerdere juristen der 19de eeuw in Nederland te vinden. Deze schrijvers waren wel doordrongen van het nut der sociologie voor de rechtsbeoefening en de rechtspraktijk; zij komen echter niet tot de praktische toepassing ervan. Dit verklaart de auteur doordat het sociologisch onderzoek voor de eenling dikwijls ondoenlijk is en hij team-work onontbeerlijk acht (blz. 120).

De opzoekingen welke Prof. Valkhoff deed leidden enkel tot de ontdekking van de kiemen voor een nieuwe beschouwingswijze van het recht, doch als dusdanig zijn deze opzoekingen uiterst belangrijk geweest en hebben zij voorzeker verrassende resultaten bijgebracht.

René Victor.

VLAAMSE JURISTEN

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

TAALKUNDIGE KRONIJK

OP BEZOEK BIJ DALSCHOT

VII

Dekt het Opstelwoordenboek het tekort van onze woordenboeken?

Wij streven er naar in de mate van het mogelijke. In « Het Juiste Woord » vinden wij een degelijke taalschat, maar zijn logische, abstracte classificatie veronderstelt een taalkennis, die de meesten niet bezitten. In de opgegeven geluidstermen bijv. kunnen wij niet altijd het juiste werkwoord *bepalen*, dat past bij een gegeven substantief. Het komt er op aan b.v. de bepaalde soort van klank, door een persoon, dier of zaak voortgebracht, door het geijkte, algemeen gangbaar en geldig erkend woord uit te drukken. De vos jankt, de kalkoen klokt, klokkert, kokkelt, gabbert; de vink tjipt; de lijster kikt; de uil knapt; de gans gaggelt; de duif roedekoet, roekoet, koert, roekeloert, tortelt, kirt, kort; kogels gonzen, snorren, sissen... Onze ontologische en analogische indeling stelt de gebruiker voor geen nieuwe raadsels: welk is de geluidsterm voor een bepaald dier? Hoe kan ik de juiste term vinden in de geboden reeks geluidstermen? Hier en daar vinden wij enkele bij Brouwers, maar meestal ontbreken zij. Een onzer voornaamste oogmerken was deze leemte aan te vullen.

Kan U me zeggen welke naamwoorden U het meeste werk gegeven hebben?

Dat zien wij aan de min of meer lijvige pakjes van één trefwoord. Het is opmerkelijk, dat alle talen dezelfde schat van woorden bezitten voor bepaalde substantieven. Het is een fingerwijzing voor de leraars in vreemde talen. Denken wij maar aan het Engels, van zuiver Germaanse oorsprong vóór de inval van Willem de Veroveraar. Iets dergelijks bespeuren wij bij het nagaan van de woorden, die het meest in de volksmond liggen. Het grootste aantal epitheta betreffen de mens: man, vrouw en kind, hun algemeen uiterlijk, hun lichaamsdelen en gebaren. Vandaar gaat het naar zijn kleding, zijn woning, huisraad, spijs en drank, ziekte en dood. Voorts zijn verkeer te land en te water, beweging in het algemeen, tijdsbepalingen, oorlog en verdediging, vertegenwoordiging van het gezag. Naast de handenarbeid is de geestesarbeid van belang, de geesteshoedanigheden, de uitdrukking der gedachten, het schoonheidsgevoel en andere gewaarwordingen. Enkele gewassen, bloemen, fruit, koren en ook huisdieren als paard, hond en kat, nemen heel wat steekkaarten in beslag.

Ik zie daar een heel bundeltje steekkaarten met het trefwoord paard. Kan U me praktisch aantonen, wat die kleine taalschat bevat en hoe U zo 'n grote hoeveelheid woorden over die viervoeter hebt kunnen verzamelen?

Het trefwoord « hond » moet gewis een groter aantal van uw lezers interesseren. De auto vervangt nu het paard en waar de landaulet en havermotor ontbreken, vindt men wellicht een hond. Aan het voorbeeld is echter niet veel gelegen. Wij willen enkel aantonen, hoe onze wordschikking zich onderscheidt van die der andere woordenboeken (analogische inclusie).

P A A R D :

Zinverwante woorden: Hengst (dek- en klophengst), merrie, veulen. Bles, draver, klepper, ruin (gecastreerd), ros (edel), schimmel, vos.

Damesp—en : telganger, hakkenei.

Kleine p—en : bidet, bruintje, hit, pony.

Ongunstige betek. : biek, bonk, gorre, guil, kavalje, knol, ros (spottend).

Verschillende gezichtspunten :

Dienstgebruik : artillerie-, last-, parade-, koets-, vracht- en wagenpaarden. Zie samenstellingen.

Afstamming : Volbloed (onvermengd ras). Halfbloed (volbloed - ander ras). Warmbloed (licht rij- en looppaard). Koudbloed (trekpaard).

Rassen, landaard :

Oude wereld :

Arabisch (Barbarijs, [kozakkenp.], Kochlani, Kadische, Attechi); Egyptisch; Nubisch; Turkomans; Circassisch (Shalock); Perzisch; Indisch (Toorky, Iranee, Tazsee, Mojinnis); Armenisch; Spaans (Xeres, Andalusiër); Engels (Shetland, Cob, Iers, Shire, Hunter, Hachmey, Clydesdaler, Cleyland, Suffolk); Pools; Tartaars; Zevenbergs; Deens; Hollands (Fries, Groninger, Gelders, Zeeuws, Amelands); Belgisch (Brabants, Ardenner, Vlaams); Duits (Holsteins, Hannover, Mecklenburgs, Pitzgauer, Pommeraaans, Pruisisch, Trakener, Oldenburger); Frans (Auvergnisch, Bretons, Normandisch, Percheron, Navarrin, Limousin, Burgondisch, Charollais, Pyreneeën, Poitevin, Corsicaans, Franc-comtois, des Landes); Rusland (Orlowdraver, Litouws); Wilde paarden : Tarpan (Azië), Alzado.

Nieuwe wereld :

Canadees; Chileens; Pampas.

Uiterlijk en kenmerken : nek, manen, schoft, rug, buik, hak, oor, oog, neus, keel, onder- en bovenlip, bek, kinkettingholte, ballenhoef, spoorader, pezen, handwortel of voorknie, achterbenen, achterhand, bil, boeg, borst (kippe-, geite-), ellebogen, flank, hals (haviks-, herten-, plank-, rechte-, varkens-), heup, hoof, hoofd (kop), kin, knie, knieplooi, kogel, koker, koot, kroon, kruis (afhangend, gespleten, horizontaal, meloenvormig, ovaal, recht, rond, toegespitst, verkens-, ezels-), manenkam, middenstand, mond (niet muil), onderarm, schenkel, schouder, spronggewricht, staart (hoog, laag aangezet, behaard, goed gedragen, mooi behaard, bezem-, pauwe-, ratte-), vetlok, voorbenen, voorborst, voorhand, wang, zwilwrat, rechtopstaande oorschelpen, neustrompetten, luchtzakken, manen, maantop (bosje), phalangen, griffelbeentjes, spoor, ontwikkeld colon, romp, dij, broek.

Gang :

Kunstmatige - verkregen (stap, draf, galop).

Stap : zware, zachte.

Draf : gestrekte, korte.

Galop : rechts-, links-.

Gang : diagonaal, lateraal. Telgang.

Schoolgangen : piaffe, passage, Spaanse stap, Spaanse draf, schoolgalop, galop op drie benen.

Schoolsprongen : ballotade, capriool, courbette, croupade en pesade.

Haarkleur :

Appelgrauw, met een balzane, belle-face, bont, bruin, donkerkleurig, effenkleurig, epi, geel (bleekgeel, geelbruin, geelgrijs), geappeld, gestreept, getekend (met witte vlek voor de kop), gevlekt (rood en bruin-griotte), wit en zwart-pie), (grijs en blauw-porcelaine), gitzwart, gouden, grijs, id. met zwartekop, bleek, licht gewassen, hermelijn, huzaars, izabel, kastanjebruin, kersbruin, kersrood met bruine vlekken, ladre, marron, moor, moorkop, nieuwkop, pommelee, *schimmel* : appel-, forel-, geel-, grauw-, moor-, rood-, tijger-, zwart-, -vaal (muisvaal), van één kleur, vos (bleekvos, goudvos), wit, wit en grijs gevlekt, witstaart, witpoot, witvoet, zwart, zwartvaal, zwartvos, zweetvoet, zweetvos.

Aftekeningen :

Aan hoofd : Kol (ronde vlek voorhoofd), bles, sneb (witte vlek op bovenlip) — aan benen : sok (wit tot aan de kogel), witvoet (tot boven de kogel), half witbeen (tot halve pijp). Witte vlekken aan hoofd en benen.

Beharing :

Fijn, grof, stekelharig (gemengde scherp aftekenende kleuren = rubican), stijf opstaand (planté), stroef v. h.

Epitheta :

Aangedreven - aangelegd met korte teugels (réné court) - aangespannen - afgebeuld - afgedankt - afgejakkerd - afgekeurd - afgespannen - met afhanginge teugels - apocalyptisch - bedekt met schuim - kwalijk behandeld - behaverd - bekwaam - belegd - bereden - beslagen - id. ten ijs - bestgekeurd - bestoven - bijtend - blind - boosaardig - dampig - buiten dienst gesteld - dood - doodmoe - driftig - droezig - edel - éénogig - eigen - flink - fris - fors - gedresseerd (goed of slecht) - gedwee - gegeven - geharnast - (on)gehoorzaam - gejaagd - geklasseerd - gekromd - gelubd - gemeen - gepaarde -en - geschoren - gespierd - gespoord - gevleugeld - getemd - (on)gevoederd - gevoelig voor vlieggesteken - gewond - gewillig - (on)gezadeld - gezocht - gezwind - glad - glanzend - goedaardig - gouden - het grote paard (Pegasus) - gruwzaam - halfbloed - halfmans - handelbaar - hard (van bek, in de bek) - harddravend - hijgend - hinkend - hoogdravend - huppelend - met ijzeren wapenrusting - ijzeren (anal.) - inheems - ineengedrongen - inlands - koppig - korzelig - kortgekoot - kortstaartig - krachtig - kromgebogen - laag (van lenden) - ledig - leerzaam - lendenlam - levend blind - maanzuchtig - machtig - mager - mak - met hangende (kleine, korte) oren - moedig - moeilijk te berijden - moeilijk te bestijgen (au montoir) - nerveus - onbeschoemd - ondeugend - ongeknipt van manen en staart - ongeschikt voor voortteling - onhandelijk - onstuimig - ontembaar - ontuijd - ontwricht - onvermoeibaar - ontzadeld - onverschrokken - opgejaagd - opgetuigd - oud - overkoot - overlast - prikkelbaar - razend - rappig - schichtig - schraal - schrand - schuimbekkend - schurftig - sierlijk gebouwd - snelvoetig - snottig - snuivend - sober - spichtig - springend - slank - stallend - stampend - statig - steeks - sterk - stijf - stompneuzig - stoutmoedig - strijdlustig - stuiwend - stug-tam - trappelend - traag - trots - trouw - uitgemergeld - uitgespannen - uitgeteerd - uitmunten - vadsig - vals - van alle haar - van allerlei slag en soort - van Christus - van Diomedes - van plezier - van St Franciscus - vermagerd - versleten - verwilderd - vet - vliegend - vlug - vollijvig - voorzien van riemen - vurig - waardig - wakker - weerspanning - wild - willig - winnend - wijs - wreed - zot - zwaar (op de hand) - zwak.

Geluidstermen :

Hinniken, briesen, proesten, snuiven, wrensen.

Onoverg. ww. :

Aardt naar de moeder - belooft een veld - dient als rij- en trekdier - bijt - draaft (af, weg) - draalt - dreutelt - gaat (in de pas, in galop, in het lopen te boven, in het wed, op hol, op de loop) - galoppeert - geraakt vast in - is zijn haver waard - heft de kop hoog op (se bride bien) - hipt, hupt, hippelt, humpelt - holt (aan, de weg af) - kabrioolt - keert licht - keert zich van de weg af - komt (hinkende achteraan) - kreupelt - kribbebijt - krijgt met de zweep - luistert (niet) naar de sporen - loopt (rond, in gestrekte draf, hard van stal, terug, onderdoor, vast, weg) - mart - neuzelt - ontaardt - ontspringt - opent de bek (gueulard) - overijlt een veld - speelt (springende, met sprongen in het wilde) - raakt verward - rent - rent zich af - is aan de ruif - ruikt af op - ruikt de stal - schiet (aan, in, om,

neer, voor, vooruit) - schopt zijn rijder - slaat (aan, achteruit) - smijt zijn berijder neer - spat - spartelt met de benen - staat op stal - stapt (zoetjes aan, zachtjes aan) - stapt goed - steekt zijn oren op - steigert - stuift (op, weg) - stormt (af, op) - stijgt

omhoog - strijkt (aan, zich, de halster) - struikelt - talmt - trappelt - trekt, wijst en gekk - trekt gewillig.

(Wordt voortgezet.)

Alb. Blontrock

MEDEDELINGEN

OPGAVE DER RUILINGEN VAN ONGEBOUWDE LANDEIGENDOMMEN — JAAR 1954.

(Zie artikel 72 van het Wetboek der registratierechten, gewijzigd bij de wet van 26 Juli 1952).

Ligging der goederen (provincie)	Aantal gere- gistreeerde akten	Totale opper- vlakte van de geruilde goederen Ha. a. ca.	Gezamenlijke waarde der kavels	Heffingsgrondslag der registratie- rechten op het waardeverschil der kavels of op de opleg		Waarde overge- dragen met vrij- stelling van het evenredig registratierecht
				6 t.h.	11 t.h.	
Antwerpen	30	26.36.17	2.012.581	12.200	100.220	1.900.161
Brabant	125	200.20.22	21.192.514	213.360	322.480	20.656.674
Henegouwen	169	258.15.50	12.627.375	215.251	862.512	20.549.612
Limburg	181	120.62.35	12.274.590	110.690	362.540	11.801.360
Luik	253	317.39.02	22.474.203	268.350	1.450.460	20.755.393
Luxemburg	725	588.24.23	21.916.826	123.782	753.777	21.039.267
Namen	213	256.76.02	11.599.422	165.972	552.996	10.880.454
Oost-Vlaanderen	63	83.36.45	9.777.635	79.400	831.220	8.867.015
West-Vlaanderen	64	98.38.37	13.723.268	99.060	186.900	13.437.308
Totalen :	1.823	1.949.48.33	136.598.414 (1)	1.288.065	5.423.105	129.887.244
				6.711.170 (2)		

(1) Gezamenlijke waarde der kavels tijdens de vorige jaren :
 1948 : 74.000.500 1951 : 76.047.300
 1949 : 60.400.800 1952 : 41.567.300
 1950 : 57.025.500 1953 : 149.663.300

(de wet van 26 Juli 1952 is in werking getreden op 9 September 1952 — abnormaal jaar)

(2) Er werd geheven : 1.288.080 tegen 6 t.h. = 77.285/
 5.423.120 tegen 11 t.h. = 596.544/ 673.829 673.829 fr.

6.711.200

Volgens het gewoon tarief zou er op die ruilingen geheven geweest zijn :

64.943.622 (129.887.244 : 2) + 6.711.170 = 71.654.792 ; 71.654.800 tegen 11 t.h. = 7.882.028 fr.

Profijt voor de ruilers 7.208.199 fr.

TIJDSCHRIFTEN

De Gemeentekeure : n° 68, Mei-Juni 1955 :

F. B., Registers en overschrijving van de nationaliteitsakten.

Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis, afl. II, 1955 :

J. Gaudemet, Survivances romaines dans le droit de la monarchie franque du Vème au Xème siècle. — Jean Imbert, Le droit de dévolution dans les coutumes namuroise, messine et alsacienne. — J. C. van Oven, Gaius der Hochklassiker.

Nederlands Juristenblad, afl. 25, 18 Juli 1955 :

Prof. Mr G. E. Langemeijer, Schadeloosstelling bij rechtmatige overheidsdaad. — Prof. Mr J. C. Van Oven, Aanneming van werk. — Mr C. W. Dubbink, Voorjaars-bijeenkomst Vereniging voor Rechtspraak. — Mr L. Bouma, Verplichte notariële acte bij overdracht van onroerend goed.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie, n° 4404, 18 Juni 1955 :

Prof. Mr M. H. Bergstein, Enige beschouwingen

over de stichting in verband met het ontwerp van wet van 29 April 1954 (I). — G. Nijk, De Wet op de vervreemding van landbouwgronden (III, slot). — Mr A. C. Lubbers Jr, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Bewijs en verjaring (II).

Journal des Tribunaux, n° 4070, 19 juin 1955 :

Marcel Taquet, Association et spécialisation. — J. Th. Wouters et André De Raet, Garanties des droits des victimes du devoir militaire ou civique. — Jurisprudence.

Revue pratique du Notariat Belge, 2387e livr., mai 1955 :

Jean Baugniet, L'article 17 de la loi du 15 aout 1854 sur l'expropriation forcée. Maintien des effets du commandement transcrit. — Conditions.

Revue Générale des Assurances et des Responsabilités, n° 4, avril 1955 :

Jurisprudence.